

DIPLOMAMUNKA

Varga Virág Adrienn

Budapest,2023

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar
Polgári Jogi Tanszék

Az építészeti alkotások szerzői jogi megközelítése

– különös tekintettel a vagyoni jogokkal kapcsolatban felmerülő kérdésekre –

(Diplomamunka)

Budapest, 2023

Szerző: Varga Virág Adrienn – jogász hallgató

Témavezető: Dr. Pogácsás Anett – egyetemi docens

Tartalomjegyzék

1.Bevezetés	3
2.Az építészeti művekre vonatkozó szerzői jogi alapkérdések.....	4
2.1.Az építészeti alkotás, mint szerzői jogi mű.....	4
2.1.1.A terv védelme.....	5
2.1.2.Egyéni-eredeti jelleg	7
2.2.Az építészeti mű tervezője, mint szerző	9
2.2.1.A megrendelő és a kivitelező szerzőkénti megítélésének a kérdésköre.....	10
2.2.2.Szerzőtársak, valamint a többszerzős művek	12
2.3.Személyhez fűződő jogok	14
2.3.1.A tervezőt megillető egyes személyhez fűződő szerzői jogok.....	15
2.3.1.1.A mű nyilvánosságra hozatalához való jog.....	15
2.3.1.2.A mű egységének védelméhez való jog.....	17
2.3.1.3.A név feltüntetéséhez való jog	18
2.4.Vagyoni jogokkal kapcsolatban felmerülő kérdések	20
2.4.1. Egyes felhasználási módok az építészeti alkotások vonatkozásában	21
2.4.1.1. A többszörözés	21
2.4.1.2. A terjesztési jog	22
2.4.1.3.A nyilvánossághoz közvetítése.....	23
2.4.2.Az építészeti művek átdolgozásának a problematikája.....	23
2.4.2.1.A szerző és a tulajdonos érdekellentéte	25
2.4.2.2.Az építészeti alkotások lebontásának a kérdése	26
2.4.2.3.A rekonstrukciós tevékenység szerzői jogi megítélése.....	28
2.4.3.Szabadfelhasználás speciális esetei különös tekintettel a panorámaszabadságra.....	30
2.4.4.Árva művek az építészet világában	34
2.4.5.Az Építészeti Szerzői Jogi Nyilvántartás	37
2.4.6.A munkaviszonyban alkotott építészeti művek	38
2.4.7.Nemzeti Tervvagyon.....	41
3.Zárógondolatok	43
4.Forrásjegyzék	44

„Az építészet nem állandó és egyértelmű, hanem állandóan változó és többértelmű,
mint az élet maga.”

Richard Rogers

1.Bevezetés

Az épített környezet körbeveszi mindennapi életünket, elég csak sétálni egyet akár Budapest utcáin és csodásabbnál csodásabb épületeket pillanthatunk meg. Ha egy-egy épület mesélni tudna, mi mindenben ment keresztül, mi mindent látott az elmúlt évtizedek, évszázadok alatt, valószínűleg meglepődnénk, talán fel se ismernénk régen milyen épület állhatott a helyén.

Egy építészeti alkotást szemügyre véve, szerzői jogi megközelítésből szemlélve azonban rengeteg más kérdés is felmerülhet bennünk a történelmen túlmenően. Vajon védi-e azt az épületet, valamint annak tervét a szerzői jog? Kell-e engedélyt kérnem, és ha igen, kitől, ha a saját tulajdonomban lévő házat szeretném átépíteni vagy lebontani? Ha már átépítettem az épületet, én is szerzőnek minősülök-e, véd-e engem a szerzői jog? Az utóbbi években bekövetkező várrekonstrukciók, mint például a Füzéri vár esetében kit véd a szerzői jog, valamint egyáltalán minek minősítjük ezeket a munkálatokat szerzői jogilag? Mint munkavállaló követelhetem-e, hogy az általam tervezett épület felhasználásából eredően vagyoni jogok illessenek meg? Készíthetek-e szabadon fényképet bármilyen épületről? Ilyen és ehhez hasonló kérdések százain gondolkozhatunk el, ha egy pillanatra megállunk és megpróbálunk mögé látni az előttünk álló épületnek. Dolgozatomban igyekszek válaszokat adni a felvetett kérdésekre, segítségül véve a Szerzői Jogi Szakértő Testületi¹ szakvéleményeit is a mindennapi életben megtörtént jogesetek vonatkozásában.

A szerzői jognak az építészeti alkotásokkal foglalkozó területe sajnos sokáig háttérbe szorult a többi művel szemben, a Berni Uniós Egyezmény² is csak az 1908-as berlini felülvizsgálata során helyezte védelem alá az építészeti műveket.³ Viszont pozitív előremutatásnak tekinthető, hogy az utóbbi években számos újítás következett be a szerzői jog e területén, mint például az árva művekkel kapcsolatos szabályozás módosítása, az Építészeti Szerzői Jogi Nyilvántartás felállítása, valamint a Nemzeti Tervvagyont érintő jogszabálymódosítás, melyek dolgozatomban szintén bemutatásra kerülnek.

¹ Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT, illetve Testület)

² Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény

³ BERNÁRD Aurél- TÍMÁR István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve*. KJK., Budapest, 1973.376.

2. Az építészeti művekre vonatkozó szerzői jogi alapkérdések

2.1. Az építészeti alkotás, mint szerzői jogi mű

Az építészeti alkotások szerzői jogvédelemben részesülésének elismerése hosszú és rögös utat járt be, mire elérte a mai formáját.⁴

A Szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (továbbiakban: Szjt.) 1. § (1) bekezdése értelmében szerzői jogi védelemben részesül az irodalom, a tudomány és a művészet valamennyi alkotása, amennyiben megnyilvánul a szerző egyéni, eredeti szellemi tevékenysége.⁵ Jogi szempontból nem releváns, hogy az építészeti alkotásokat mely említett csoportba kell sorolni, bár mai felfogásunk alapján elsősorban a művészei alkotások körébe tartoznak, azonban nem elképzelhetetlen, hogy akár tudományos műként is értékelhető legyen. Az Szjt. Nagykommentárja is egyetért ezzel a megközelítéssel.⁶

A törvény teljesség igénye nélkül nevesíti a leggyakrabban előforduló műtípusokat példálózó felsorolással élve. Az építészeti alkotást tágan értelmezve ide tartozik a felépült építészeti alkotás és annak a terve is, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve is, továbbá önálló műtípusként nevesíti a műszaki létesítmény tervét is.⁷ Az építészeti alkotások szélesebb körébe tartoznak olyan területek is, mint a belsőépítészet, a kertépítészet, a településrendezés és az épített környezet kialakítása, amelyek esetében az szerzői jogi védelem indokoltsága szintén felmerülhet.⁸ Fontos megjegyezni, hogy nem csak a nevesített alkotástípusokat védi az Szjt., ugyanis ha nem ezekkel a nevekkkel illetünk egy-egy szerzői alkotást, abban az esetben is védelemben részesülhetnek.⁹

Az SZJSZT 3/2011. számú szakvéleményében foglalkozott annak a kérdéssel, hogy érinti-e a szerzői jogi védelem fennállásának a tényét, hogy egy adott terv vagy alkotás megfelel-e egyéb jogszabályi követelménynek (pl. kivitelezhető-e, engedélyezhető-e), továbbá az építésügyi igazgatási eljárás követelményeinek. A Testület döntése rávilágított,

⁴ Ld. bővebben: NÓTÁRI Tamás- BAKOS Kitti: Az építészeti alkotások szerzői jogi védelmének fejlődéstörténete. *Magyar Jog*, 2011/9.

⁵ A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (1), (3) bekezdés (továbbiakban: Szjt.)

⁶ GRAD-GYENGE Anikó: *Az építészet szerzői jogi kérdései. Szerzői jogi útmutató az építészeti gyakorlat számára*, Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet, 2021., Műhelytanulmányok III. évfolyam/1. 13.

⁷ GRAD-GYENGE i.m. 11. , Szjt.(1)-(2) k-1

⁸ BAKOS Kitti-NÓTÁRI Tamás: *Szellemi tulajdon-építészeti alkotás*. Lectum Kiadó, Szeged, 2011. 35. [a továbbiakban: BAKOS-NÓTÁRI (2011a)]

⁹ GRAD-GYENGE i.m.11.

hogy önmagában egyáltalán nem érintik ezek a kérdések az oltalom megítélésének a kérdését.¹⁰

Az Szjt. nem ad azonban fogalmi meghatározást, hogy mit érthetünk építészeti alkotás alatt. Ezen gyűjtőfogalom és annak a joggyakorlat által elfogadott tartalma az idők során egyre inkább bővül.¹¹ Az Étv.¹² meghatározásait a szerzői jogi gyakorlattal összevetve megállapítható, hogy nemcsak az épületek, hanem bizonyos műtárgyak is az építészeti alkotások kategóriájába sorolhatóak, például szökőkút, szobortalapzat.¹³

2.1.1.A terv védelme

A korábbi szerzői jogi törvény¹⁴ az építészeti alkotások terveit részesítette védelemben, azonban a felépült építészeti alkotás önálló védelemben nem részesült. A terv alapján felépített alkotást csupán a terv többszörözésének az eredményeként értékelték. A hatályos Szjt. alapján, ahogy már említésre került, a törvény mind a terv, mind a felépített mű vonatkozásában önálló szerzői jogi védelmet biztosít azok létrejöttétől kezdve, mely megoldás megfelel a Berni Uniós Egyezménynek.¹⁵ A szabályozás megváltoztatása több szempontból is indokolt volt, hiszen elképzelhető, hogy a terv alapján később nem épül fel az alkotás, azonban a szerzői jogi törvény ekkor is védelemben részesíti a tervet. Továbbá a felépülésig vezető út hosszú folyamat, mely alatt az alkotás különböző szakaszaiba különböző alkotók kapcsolódhatnak be.¹⁶

Az SZJSZT több szakvéleményében is találkozhatunk azzal az állásponttal, hogy az Szjt. az egyes tervfajták-például vázlattervek, kivitelezési tervek- között nem tesz megkülönböztetést. Az SZJSZT 26/2004. véleménye rávilágított, hogy az építészeti alkotás nem köthető meghatározott tervfajta-hoz, a kérdést azt dönti el, hogy az adott tervben az alkotó, eredeti jelleg felfedezhető-e. Valamint az SZJSZT szakvéleménye megerősíti, hogy a

¹⁰ SZJSZT 3/2011.

¹¹ BARTA Judit: *A tervezői tevékenység komplex bemutatása, valamint az építészeti, műszaki alkotások és terveik szerzői jogvédelme*, Patrocinium, Budapest, 2018. 283.

¹² 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről (továbbiakban:Étv.)

¹³ BARTA i.m. 285.

¹⁴ 1969. évi III. törvény a szerzői jogról (rSzjt.)

¹⁵ GRAD-GYENGE i.m.18.

¹⁶ Uo. 19.

szervi jogi oltalom szempontjából a vázlatok és tervek kidolgozottsági szintje sem játszik szerepet a szerzói jogi oltalom megítélésének kérdésében.¹⁷

Az építészeti alkotások tehát bármely tervezési fázisban létrejövő tervfajtája védelmet élvezhet, amennyiben eléri az alkotás szintjét. Ez azt jelenti, hogy már a tervezési folyamat kezdeti szakaszaitól kezdve fennáll a lehetőség arra, hogy a terv szerzói jogi védelemben részesüljön, ha az megfelel az alkotás szintjének követelményeinek.¹⁸ Az SZJSZT 9/2008/1. számú szakvéleménye kimondta, hogy az *„egymásra épülő terv fázisok önállóan is védelemre tarthatnak igényt, amennyiben a védelem feltételeként megkívánt egyéni eredeti jelleget magukon viselik”*.¹⁹

A fentiek alapján is megállapítható, hogy az Szjt. 1. § (3) bekezdése valamennyi szerzói műre vonatkozóan egyetlen követelmény nevez meg, még pedig a tervnek a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellegűnek kell lennie. Az alkotásnak viszont el kell érnie egy bizonyos megvalósulási szintet, hogy az valóban műalkotásnak minősüljön.

Az ötletek, elvek vagy elgondolások önmagukban nem tekinthetők alkotásnak. Azonban felmerül a kérdés, hogy a tervezési folyamat melyik állomása éri el az alkotás szintjét, mivel az ötletek, elvek vagy elgondolások nem élvezik a szerzói jog védelmét.²⁰ A terv előkészítése során felmerülő műszaki elképzelések nem tekinthetők szerzói műnek, így védelemben sem részesülnek, ugyanis az ötlet szintjét nem haladják meg. Nem beszélhetünk szerzói jogsérelemről tehát, ha az új építész csak a műszaki megoldással kapcsolatos ötletet veszi át, ezzel különböző építészeti eredményt alkotva.²¹ Az SZJSZT 18/2005. számú szakvéleménye az Olimpiai Központ létesítésére irányuló tanulmánytervezet szerzói jogi minőségét vette vizsgálata alapjául. A Testület megállapította, hogy az említett tervezet nem minősíthető műszaki létesítmény tervnek, mivel nem tartalmaz műszaki megoldást, hanem a szerző általi elgondolás felvázolása az csupán, mely sok esetben még csak nem is határozott, hanem bizonytalan ötleteket tartalmaz.²²

¹⁷ SZJSZT 26/2004.

¹⁸ BARTA i.m. 247.

¹⁹ SZJSZT 9/2008/1.

²⁰ BARTA i.m.247.

²¹ BDT2006.1499.

²² SZJSZT 18/2005.

2.1.2. Egyéni-eredeti jelleg

Mint ahogy már korábban is említésre került, a szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján ítéli meg.²³ Ez az egyetlen „minőségi” követelmény, így tehát a mű nem függhet mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.²⁴ Példaként említhető a Postatakarékpénztár épülete, mely Lechner Ödön egyik főműve és igen megosztotta a közönséget. Bírálók közt a kultuszminiszter is megjelent, aki a parlamentben az „építészeti ballépésre” kidobott pénzt szóvá tette, majd ettől kezdve állami megbízást sem kapott.²⁵ A bírói gyakorlat megítélése alapján szerzői jogi védelemben részesül minden olyan mű, amelynek formáján felismerhetők az alkotó szellemi tevékenységéből fakadó eredetiség jegyei, függetlenül tehát attól, hogy milyen esztétikai értékelést vált ki.²⁶

Elengedhetetlen azonban, hogy a szellemi tevékenységet az a természetes személy végezze, akit az adott mű kapcsán szerzőnek, építészeti alkotások vonatkozásában tervezőnek tekintünk. Az egyéni jelleg, az egyéniség követelménye a szerzői jogi védelemnek nem csak célja, de a feltétele is egyben: ennek alapján a mű a szerző személyiségének a tükröződése.²⁷

Az eredeti jelleg feltétele pedig azt jelenti, hogy a szerzői jogi védelemben részesülő mű nem lehet más, egy másik alkotással egyező, másolat vagy annak szolgálai utánpótlása, tehát újnak kell lennie, viszont nem objektív mércével (mint az iparjogvédelmi oltalmak tekintetében), hanem a szerző szubjektumára tekintettel.²⁸ Az Szjt. nem határozza meg sem az eredetiség fogalmát, sem annak mértékét, mely feltehetőleg annak tudható be, hogy az egyéni-eredeti jelleg vizsgálata számos szubjektív tényezőt tartalmaz. A kialakult hazai és nemzetközi joggyakorlat által megfogalmazott elvárás az, hogy a mű ne legyen más művének szolgálai másolása.²⁹ A mérce nem túl magas, mondhatni kifejezetten alacsonynak tekinthető, hiszen minden olyan teljesítmény, amely meghaladja, eltér más művétől, az egyéni, eredeti jellegűnek tekinthető.³⁰

²³ Szjt 1.§ (3) bekezdés.

²⁴ GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2020. 81. [Szjt. 1. § (3) bek., miniszteri indokolás az Szjt. 1-9. §-ához].

²⁵ BARTA i.m.250.

²⁶ BH1980.332.

²⁷ GRAD-GYENGE Anikó: *Egy modern szerzői jog*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 39.

²⁸ Uo.

²⁹ SZJSZT 38/2001.

³⁰ GRAD-GYENGE (2021) i.m. 14.

Az egyéni-eredeti jelleg vizsgálatakor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a tervezőnek –ellenben a képzőművészeti alkotásokat létrehozó szerzővel– a fizikai törvények és építészeti előírások korlátozhatják a mozgásterét munkája során.³¹ A funkcionalitás problematikáját az építészeti szerzői alkotásokra vetítve felfedezhetjük Alpár Ignác idézetében is: „*Mert az építész művészete nem lehet olyan lenge, mint a festőé, ki bármely irányban megfestett képéért mindig talál még rajongót is. Az építész alkotása a helyhez, a rendeltetéshez, az anyaghoz és a pénzhez van kötve [...]*.”³² Így tehát nem rendelkezik az egyéni, eredeti jelleg kritériumával az a produktum, amely az adott feladathoz képest egyetlen megoldással képzelhető csak el.³³ Az SZJSZT 28/2002. számú szakvéleménye szerint a jármű speciális funkciója, közlekedésbiztonsági előírása, továbbá az átalakítandó jármű formája lényegében meghatározta a műszaki terveket és az átalakított jármű kialakítását, így nem beszélhetünk egyéni, eredeti alkotómunkáról.³⁴

Az egyéni-eredeti jelleg vizsgálata fontos az előzménytervek tükrében is, hiszen építészeti-műszaki tervezés egy hosszú folyamat, ahol egymásra épülő tervezési fázisok találhatók és így ugyanazon építmény tekintetében eltérő tervek (ötletterv, tanulmányterv, kivitelezési terv, megvalósulási terv stb.) láthatnak napvilágot. Tekintettel az építészeti tervek tárgyára, bizonyos esetekben a tervek elkészítése során a tervező nem végez –és ez nem is lehetséges– kreatív, egyéni alkotó munkát. Idesorolhatóak például a felmérési-, fennmaradási-, és kiviteli tervek.³⁵

Előfordulhat, hogy a különböző fázisokban létrejött terveket nem ugyanaz a személy alkotja meg. Fontos vizsgálni, hogy az egyes tervek készítői milyen mértékben alkalmazták az előző fázisban alkotott tervet, mennyiben járultak hozzá ahhoz, hogy egyéni eredeti tevékenységükkel elérjék az átdolgozás szintjét, ezzel létrehozva egy újabb szerzői művet.³⁶ Az átdolgozás kérdéskörével a későbbi fejezetben fogok bővebben foglalkozni.

³¹ SZJSZT 38/2001.

³² Az idézet Alpár Ignác építésztől származik. In: BARTA i.m.253.

³³ Uo.

³⁴ SZJSZT 28/2002.

³⁵ BARTA Judit: A szerzői jogok, közelebről az építészeti és műszaki alkotásokhoz, *Miskolci Jogi Szemle*, 2019/2. 51.

³⁶ BARTA (2018) i.m. 254-255.

2.2. Az építészeti mű tervezője, mint szerző

Az építészeti alkotásoknak ugyanaz a szerzője, mint bármely más alkotásnak a szerzői jog egyéb területén: az Sztj.4. § (1) bekezdése alapján a szerzői jogi védelem azt illeti meg, aki a művet megalkotta (szerző). Ettől a szabálytól nem lehet eltérni a szerzői jogban.³⁷

Szerzői jogi szempontból mindig azt kell szerzőnek tekinteni, aki ténylegesen kreatív alkotói tevékenységet fejtett ki a mű vonatkozásában. Ezzel függ össze és erősíti az Sztj. azon rendelkezése, mely nem engedi a jogátruházást az építészeti alkotások vonatkozásában, ennek eredményeként a teljes szerzői jog nem szállhat át más személyre, csak felhasználási engedélyt lehet átadni.³⁸

A szerzői jog alapelve szerint a mű megalkotója csak természetes személy lehet. Ennek következtében a szerzői jogok eredeti jogosultja kizárólag a művet megalkotó természetes személy lehet. Az Sztj. 106. § (1) bekezdése alapján a szerzőn a vagyoni jogok származékos megszerzése eseteiben annak jogutódját, valamint az egyéb szerzői jogosultat is érteni kell. Hangsúly van viszont a *megfelelően* szavunkon, hiszen a vagyoni jogok gyakorlása, illetve a vagyoni jogok tekintetében bekövetkezett jogsértés miatti fellépés körében nevezhetjük az említett jogszerzőket szerzőnek.³⁹ Szerzőnek minősül más szerző művének átdolgozója is, természetesen az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül gyakorolhatja az őt megillető jogokat.⁴⁰

Az építészeti, műszaki alkotások szerzője a tervező, akit védelem illet meg, függetlenül attól, hogy milyen formában örökíti meg elképzeléseit. Tekintettel kell lenni ugyanakkor a társszakmák tervezőire is, ilyen például a táj-és kerttervezők, továbbá a belső építészek is. Amennyiben egyéni alkotó tevékenységet végeznek, szintén a szerzői jogi oltalom alanyai lehetnek.⁴¹

Kérdésként merülhet fel, hogyha az építész szakma szigorú keretek között, ellenőrzött hierarchikus rendszerben állapítja meg, hogy ki lehet hivatalos tervező, ez milyen kapcsolatban is áll a szerzői jogi alkotói tevékenység elismeréséhez. Optimális esetben egybeesik a szerzői jogi értelemben vett alkotó a tervezésre vonatkozó előírások alapján megnevezett tervezővel, azonban eltérés is mutatkozhat a gyakorlati életben.

³⁷ GRAD-GYENGE (2021) 27. , Sztj.4. § (1) bekezdés.

³⁸ GRAD-GYENGE (2021) 27.

³⁹ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 99.

⁴⁰ Sztj. 4. § (2) bekezdés.

⁴¹ BAKOS- NÓTÁRI (2011a) i. m. 44.

Az SZJSZT 28/2001. számú szakvéleménye szerint nem tekinthető az építészeti alkotás tervének szerzőjeként az, aki nem rendelkezik tervezési engedéllyel. Grad-Gyenge Anikó véleménye szerint ez sérti a szerzői jogi védelemnek azon elvét, miszerint nem lehet feltétele semmilyen alakszerűségi előírás a védelem megszerzésének.⁴²

2.2.1.A megrendelő és a kivitelező szerzőkénti megítélésének a kérdésköre

Gyakran előfordul, hogy a megrendelők abban a tudatban vannak, hogy annyi információval, adattal, más épületek képeivel, esetleg rajzzal stb. látják el a tervezőt, hogy ezáltal már meg is tervezték azt. Viszont az építészet nem más, mint „tudomány”, ezért is van a megrendelőnek szüksége a tervezőre és az ő szakértelmére támaszkodik. Annak ellenére, hogy a megrendelő részletesen meghatározza, hogy milyen épületet szeretne, az még messze nem tartalmazza azt a sok egyedi megoldást, amit a tervezőnek még ki kell találnia, meg kell oldania és műszaki rajz, látványrajz, műszaki leírás stb. formájában kell dokumentálnia.⁴³

A megrendelő általában nem számít szerzőtársnak az építészeti-műszaki tervek, tervdokumentációk tekintetében. Kevés alkalommal fordul elő, hogy szakmailag laikus (nem építész) megrendelő a szerzőség, vagy részbeni szerzőség mértékét elérő alkotómunkával járul ahhoz hozzá, viszont vannak híres példák, mikor mégis megvalósul. Ilyen Rudolf Steiner Goetheanumja, ahol nem kizárólag, mint megrendelő, hanem mint művész is aktívan részt vett az épület kialakításában, és olyannyira központi szerepet töltött be, hogy az építész mellette csak „technikai” közreműködőként szerepelt, így Rudolf Steiner szerzői jogi védelemben részesülhetett.⁴⁴ A megrendelő akkor tekinthető tehát szerzőnek, ha az ő elképzelései olyan mértékben befolyásolták és meghatározták a tervezési folyamatot, hogy az eredmény önálló és egyedi alkotói jelleggel rendelkezik ezáltal.⁴⁵

Fentiek alapján tehát megállapítható, hogy nem nevezhetőek szerzőnek a gazdasági társaságok, nagyvállalatok, illetve tervezőirodák, amelyek megbízzák a tervek elkészítésével, továbbá munkaviszony vagy más tagsági viszony keretein belül alkalmazzák a tervezőt. Akkor sem tekinthetőek szerzőnek ezen szervezetek és munkáltatók, ha a munkaviszonyban

⁴² GRAD-GYENGE (2021) 27. , SZJSZT 28/2001.

⁴³ BARTA (2018) i.m. 298.

⁴⁴ Uo.299.

⁴⁵ BAKOS-NÓTÁRI (2011a) i. m. 44.

alkotott művek felhasználására vonatkozóan a törvény ex lege külön rendelkezik a javukra.⁴⁶ Ennek megfelelően még a szerzői vagyoni jogok kivételes átruházhatósága vagy átszállása sem jelenti azt, hogy a vagyoni jogok megszerzője az építészeti művet alkotó természetes személy helyébe léphetne.⁴⁷ A munkáltató jogszerzésével bővebben későbbi fejezetekben ejtek szót.

Egy adott épület megépítése az engedélyezett terv alapján kell, hogy megvalósuljon, így a kivitelező vállalkozó-amely az építészeti mű létrehozását egy adott technológiai folyamat és műszaki adottságok szerint végzi- nem tekinthető szerzőnek, hiszen mint már említettem korábban, nem ad hozzá egyéni-eredeti jelleget a műhöz.⁴⁸ Az SZJSZT 25/2007/02. ügyében rögzítésre került azon megállapítás, miszerint, ha a művet ugyanaz a személy tervezi és kivitelezi, úgy természetesen ő a szerzője az adott műnek. Abban az esetben viszont, ha elválik a kettő egymástól, akkor a kivitelező nem válik automatikusan szerzővé, valamint szerzőtársá, ehhez a felek megállapodása szükséges.⁴⁹ Gyakran előfordul, hogy az épület nem teljes mértékben a terv szerint épül meg és a változtatást nem az eredeti tervező végzi, valamint ezen változtatás nem tartozik a szerződéses kötelezettségek közé, ekkor a módosítást irányító tervező, művezető továbbá építésvezető is lehet szerzőtárs.⁵⁰

Az SZJSZT 4/2005. számú ügyében a tervező által létrehozott kivitelezésben részt vevő Kft. a vállalkozási szerződésben szerzőtársi jogokat követelt magának. A Kft. közreműködése azonban a Testület véleménye szerint nem a terv elkészítésében, hanem a kivitelezés során mutatkozott meg, melynek az eredménye az eredeti terven nem került átvezetésre. Az eljáró Testület állásfoglalása szerint a szerzőtársi minőség nem állapítható meg, mely mindezek mellett csak akkor lehetne vizsgálódás tárgya, hogyha az Szjt. 4. § (1) bekezdése értelmében az iratanyagban szerepelt volna természetes személy az M. Kft. részéről.⁵¹

⁴⁶ Uo. 43.

⁴⁷ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 99.

⁴⁸ BAKOS- NÓTÁRI (2011a) i.m. 46.

⁴⁹ SZJSZT 25/2007/02.

⁵⁰ BAKOS- NÓTÁRI (2011a) i.m. 46.

⁵¹ SZJSZT 4/2005.

2.2.2.Szerzőtársak, valamint a többszerzős művek

Egy műnek lehet több szerzője is, mely jelenség nem újkeletű. Ilyen például Kolozsvári Márton és György: Szent György szobra (1373), valamint Vágó László- Vágó József: a Nemzeti Szalon épülete (1907) is. Attól függően, hogy milyen az alkotók egymáshoz fűződő viszonya, a művek nagyon sokfélék lehetnek, melynek megalkotásában több személy is közreműködik.⁵²

A szerzői alkotás úgy is létrejöhet, hogy több személy együttműködik és ennek eredményeként a közös mű szerzőit szerzőtársaknak nevezzük. Köztük lévő szerzői jogi kapcsolat csak abban az esetben jöhet létre, ha mindannyian alkotó jellegű tevékenységgel vesznek részt, mindezt közös akaratelhatározással a mű létrehozása tekintetében. A szerzők jogviszonyának alakulásában annak van jelentősége, hogy a közös mű részei önállóan felhasználhatóak-e.⁵³

Abban az esetben, ha nem használhatóak fel önállóan az alkotás részei, akkor a szerzőtársakat megillető szerzői jogokat együttesen gyakorolhatják és kétség esetén egyenlő arányban illeti meg őket.⁵⁴ Ez azt jelenti az építészeti alkotások tekintetében is, hogy valamennyiüktől engedélyt kell kérni a közös mű felhasználására, továbbá a szerzői jogdíjat - ha másképp nem állapodtak meg- valamennyiük kezéhez kell teljesíteni.⁵⁵ Az építészeti alkotások vonatkozásában például akkor fordulhat elő ilyen, ha két vagy több tervező együtt, közösen alkotja meg valamely épületnek a tervét. Ezen terv egyes részei önálló felhasználásra nem alkalmasak, azok közösen alkotják az épületet. A szerzői jogi védelem a tervezőket a munkájuk arányában illeti meg, tekintettel a létrehozott tervre illetve magára az épületre. Fontos továbbá, hogy nem elegendő csak egyikükkel megkötni a felhasználási szerződést.⁵⁶

⁵² GYERTYÁNFY (szerk.) i.m.105.

⁵³ LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv: *Polgári Jog Szerzői Jog és Iparjogvédelem*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017. 74.

⁵⁴ Sztj.5.§ (1) bekezdés.

⁵⁵ LONTAI-FALUDI-GYERTYÁNFY-VÉKÁS i.m.74.

⁵⁶ BARTA (2018) i.m. 302.

Összekapcsolt műnek nevezzük, ha a közös mű részei önállóan felhasználhatóak, továbbá jól elkülöníthetőek és a saját rész tekintetében a szerzői jogok önállóan gyakorolhatóak.⁵⁷ Erre kiváló példa, ha több tervező készít el egy épületegyüttes tervet és a tervek egy-egy különálló épületre vonatkoznak. Ebben az esetben összekapcsolt műről beszélhetünk, mely tervek önállóan is felhasználhatóak és a szerzői jogi védelem saját részük tekintetében külön-külön megilleti a tervezőket.⁵⁸

Létezik egy sajátos eset a közös művek kategóriáján belül, amelyet az Szjt. az együttesen létrehozott (kollektív) műveknek nevez. Itt arról van szó, hogy a szerzők hozzájárulásai a létrejövő egységes építészeti mű vonatkozásában oly módon egyesülnek, hogy az egyes szerzők jogait külön-külön meghatározni lehetetlen.⁵⁹ Építészeti művek vonatkozásában ez azt jelenti, hogy a terv vagy az épület több szerző műszaki tervezésének az eredményeként jött létre, egyes fázisok eredményeinek az egyesülése és a tervezők alkotó folyamathoz való hozzájárulása nem választhatóak el egymástól, a terv egységes egészzé olvad össze. A szerzői jogi védelemből fakadó vagyoni jogok a szerzők jogutódjaként a megrendelőt illetik meg, aki indítványozta a tervnek a megalkotását, a munkafolyamokra hatással volt az irányításával, továbbá saját nevében hozta nyilvánosságra a tervet.⁶⁰

Sajátos a helyzete az átdolgozott műveknek, mely több szerző alkotótevékenységének az eredménye és szerzői jogilag tekintettel az egyéni, eredeti jelleg meglétére, védelemben részesülnek. Számos épületet nem lebontanak, hanem átépítenek, viszont nem az eredeti tervezőt kérik fel ennek megvalósítására.⁶¹ Egy-egy építménynek lehetnek közös alkotói úgy is, hogy nem egy időben, hanem elkülönülten, önálló építészeti tervek megalkotásaként mindig újabb részekkel egészülnek ki, bővülnek ki vagy alakulnak át, úgy, hogy eredeti részeik megmaradnak. Ezzel azt az eredményt érik el, hogy közös mű jön létre. Szerzőtársi viszony az épületek tekintetében ezek alapján megvalósulhat, és ekkor a beavatkozó szerző alkotó munkájának terméke látható az épületen.⁶² Részletesebben az átdolgozásról a vagyoni jogok fejezetében fogok írni.

⁵⁷ Szjt. 5. § (1) bekezdés.

⁵⁸ BARTA (2018) i.m. 302.

⁵⁹ Szjt. 6. § (2) bekezdés.

⁶⁰ BAKOS- NÓTÁRI (2011a) i.m. 45.

⁶¹ GRAD-GYENGE (2021) i.m. 30.

⁶² BARTA Judit: Az építészeti és műszaki alkotások és terveiket érintő egyes szerzői jogi kérdések a 21. századi Magyarországon. *Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies*, 2017/2.241.

2.3.Személyhez fűződő jogok

A szerzőt megillető személyhez fűződő jogok célja, hogy a társadalom garantálja a szerző alkotó munkájának az erkölcsi elismerését.⁶³ Ennek köszönhetően a szerzőhöz, mint természetes személyhez tapadnak a személyhez fűződő jogok, melyek személyétől elválaszthatatlanok. Az ilyen elidegeníthetetlen jogot a szerző nem ruházhatja át, nem mondhat le róluk és más személyre semmilyen módon sem szállhatnak át.⁶⁴ Ez abban az esetben is igaz, ha más személy gyakorolja ezeket a jogokat.⁶⁵

A szerzői jogok, ideértve a személyhez fűződő, mind a szerző vagyoni jogait a mű létrejöttétől kezdve megilletik a szerzőt.⁶⁶ A mű létrejöttének időpontja két elkülönült időpont is lehet, mivel nem csak a tervre, hanem az épületre is ugyanúgy vonatkozik a szerzői jogi védelem. Ezen időpontok között azonban nagy eltérés is lehet, hiszen a tervek átadása és az épület kivitelezés között akár évek is eltelhetnek.⁶⁷ A tervező szerzői jogi védelemre jogosult egész életében, továbbá a halálától számított hetven éven át megilleti. A hetvenéves oltalmi időt a szerző halálát követő év első napjától kell számítani. A szerzőtársak esetében az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani a védelmi időt.⁶⁸

A szerzői alkotások felhasználása során figyelembe kell venni, hogy a szerző személyhez fűződő jogosítványai eltérően viselkedhetnek és a felhasználás folyamán különösen tekintettel kell lenni ezekre.⁶⁹ A tervező, építész meghatározott személyhez fűződő jogainak védelme érdekében a felhasználó is felléphet, ehhez azonban kifejezetten hozzá kell járulnia a szerzőnek a felhasználási szerződésben.⁷⁰

⁶³ GRAD-GYENGE (2021) i.m. 33.

⁶⁴ Szjt. 9. § (2) bekezdés. Ld. részletesen TATTAY Levente- POGÁCSÁS Anett- UJHELYI Dávid: *Szellemi alkotások joga*. Pázmány Press, Budapest, 2020.160.

⁶⁵ FALUDI Gábor: Az építészeti művek a Szerzői Jogi Szakértő Testület gyakorlatában. In: LEGEZA Dénes (szerk.) : *A szerzői jog gyakorlati kérdései. Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből (2010–2013.) fennállásának 130. évfordulója alkalmából*. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest,2014. 138.

⁶⁶ Szjt. 9. § (1) bekezdés.

⁶⁷ BARTA (2018) i.m. 313

⁶⁸ Szjt.31. (1)-(2) bekezdések.

⁶⁹ BARTA Judit: Szerzői jogok átruházhatóságának elméleti és gyakorlati kérdései, különös tekintettel az építészeti alkotásokra és azok terveire. In: ERIK ŠTENPIEN-MISKOLCZI BODNÁR Péter (szerk.) *A tulajdonátruházás összehasonlító kereskedelmi és üzleti jogi kérdései*. KRE ÁJK, Budapest,2015. 205.

⁷⁰ Szjt. 15. §

Főszabály szerint a tervező jogosult ezeket a személyhez fűződő jogokat gyakorolni egész életében, halála után viszont az jogosult gyakorolni, akit művészi hagyatékával megbízott, ennek hiányában az örököse jogosult rá.⁷¹ A védelmi idő elteltével megszűnnek a személyhez fűződő jogok is, viszont a szerző emlékének megsértése címén az építészkamara felléphet, arra vonatkozóan, hogy művén vagy annak közleményén szerzőként feltüntessék.⁷²

2.3.1.A tervezőt megillető egyes személyhez fűződő szerzői jogok

2.3.1.1.A mű nyilvánosságra hozatalához való jog

Az Szjt. 10. § (1) bekezdése szól az első nevesített személyhez fűződő jogról, mely szerint a szerző maga jogosult dönteni arról, hogy az általa megalkotott művét titokban tartja vagy a közönség elé tárja.⁷³ Hatályos szabályozásunk nem ad pontos magyarázatot arra vonatkozóan, hogy mi minősül pontosan nyilvánosságra hozatalnak. A jogalkalmazói gyakorlatban azonban általánosan elfogadott és alkalmazott Bernárd Aurél és Tímár István által használt fogalom, miszerint: „*bármilyen cselekmény vagy magatartás lehet, amelynek révén a mű elhagyja az alkotó rendelkezési körét és meg nem határozott más személy számára hozzáférhetővé válik.*”⁷⁴

Az építészeti alkotásokkal kapcsolatos magyar gyakorlat értelmében, a nyilvánosságra hozatal számos formában megvalósulhat. Ez lehet a megrendelőnek történő átadás a felhasználás céljából, folyóiratban való publikálás, vagy részvétel valamilyen tervezési pályázaton.⁷⁵ Fontos azonban kiemelni, hogy a nyilvánosságra hozatal nem feltétele a szerzői jogvédelemnek.⁷⁶ Előfordulhat, hogy a terv az íróasztal fiókjában marad, ettől függetlenül ugyanúgy védelemben részesül, mint a felépített építmény.⁷⁷

⁷¹ Szjt. 14 § (1) bekezdés.

⁷² GRAD-GYENGE (2021.) i.m. 33.

⁷³ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 129, az Szjt.10. §-hoz fűzött kommentár.

⁷⁴ BERNÁRD Aurél- TÍMÁR István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve*. KJK., Budapest, 1973., 100.

⁷⁵ BODÓ Gergely: A mű integritásának sérelme építészeti aspektusban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 109.évf.,4.szám,2004.augusztus.

⁷⁶ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 129.

⁷⁷ GRAD-GYENGE (2021) i.m. 35.

A nyilvánosságra hozatal joghatása voltaképpen abban áll, hogy utat nyit a jogszerű felhasználásnak, felhasználási szerződés alapján vagy szabad felhasználásként.⁷⁸ A BDT2006. 1319. szerint „Az Szjt. 10. § (1) bekezdése alapján a szerző abszolút joga a nyilvánosságra hozatal, amellyel lehetővé teszi, hogy művét a szabad felhasználás körében engedély nélkül felhasználják.”⁷⁹ Azonban a nyilvánosságra hozatali jog gyakorlása nem jelent egyben felhasználási engedélyt is, arról a feleknek külön meg kell állapodniuk.⁸⁰

Speciális szabályok vonatkoznak a munkaviszonyban létrehozott művekre, hiszen a műnek a munkáltató számára történő átadása a nyilvánosságra hozatalhoz való hozzájárulásnak minősül.⁸¹ A mű átadásával tehát elhasználódik a szerzőnek ez a joga, tehát a szerzőt csak elvileg illeti meg.⁸²

A szerző továbbá alapos okból, írásban szabadon dönthet arról is, hogy visszavonja a nyilvánosságra hozatalához adott engedélyét, illetve megtiltja a már nyilvánosságra hozott műve további felhasználását, azonban a visszavonásig felmerült károk tekintetében kártalanításra köteles.⁸³ E körbe beletartozik az is, hogy az alkotó megsemmisítse a kizárólagos uralma alatt álló vázlatot, kéziratot vagy építészeti tervet. Azonban az építészeti művek vonatkozásában visszavonás vagy a mű további felhasználása megtiltásának jogát csak korlátozott terjedelemben és szűk keretek között lehet gyakorolni, mivel ezek a műtípusok szinte kivétel nélkül munkaviszonyban vagy vállalkozási jogviszonyban jönnek létre és főszabályként a mű átadásával a vagyoni jogokat a munkáltató szerzi meg.⁸⁴ A tervező részéről a visszavonás jogának gyakorlása nem érinti a munkáltató jogát a mű felhasználásához, így csak az anonimitáshoz való jogát érvényesítheti.⁸⁵ A későbbiekben részletesebben kifejtésre kerül a munkaviszonyban létrehozott építészeti művekre vonatkozó szabályozás.

⁷⁸ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m.129. , Szjt. 33. § (1) bekezdés.

⁷⁹ BDT2006. 1319.

⁸⁰ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m.130.

⁸¹ Szjt. 30. § (5) bekezdés.

⁸² GYERTYÁNFY (szerk.) i.m.251.

⁸³ Szjt.11. §

⁸⁴ KISS Zoltán Károly: *A vizuális művészetek és a jog*, 2. Az építészet, a fotóművészet és az alkalmazott művészetek jogi szabályozása, Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóság Médiatanács- Médiatudományi Intézet 2021. 52.

⁸⁵ GRAD-GYENGE (2021) i.m. 36.

2.3.1.2.A mű egységének védelméhez való jog

Az Szjt. 13. §-a szerint „A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének a becsületére vagy jóhírnevére sérelmes mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása, megváltoztatása és a művel kapcsolatos más ilyen jellegű visszaélés”.⁸⁶

Az integritáshoz fűződő jog lényege abban rejlik, a szerzőről mind a társadalom, mind a szakma a művei alapján alkot véleményt, így tehát kétségtelenül megilleti az alkotót annak a joga, hogy műve úgy jelenjen meg a nyilvánosság előtt, ahogyan ő azt megalkotta.⁸⁷ Az rSzjt. mű egységének védelmére vonatkozó rendelkezése értelmében a szerző integritáshoz fűződő jogának megsértésének minősült az alkotás minden jogosulatlan megváltoztatása vagy felhasználása.⁸⁸ A jogsértés feltételeit a hatályos törvényünk eltérően szabályozza, miként a jogsértés bekövetkezése csak abban az esetben állapítható meg, ha a változtatás a szerző becsületére vagy jóhírnevére sérelmes.⁸⁹

További különös szabályok is vonatkoznak az építészeti alkotásokra az Szjt. X. fejezete alapján. A szerző hozzájárulása nélkül történő olyan változtatás, amely a külső megjelenést vagy a rendeltetésszerű használatot befolyásolja, jogosulatlannak minősül.⁹⁰ Megemlítendő, hogy a jogszabály szövege kifejezetten csak a terv megváltoztatására szorítkozik és az ez által létrejött jogszerűtlen változtatásokra utal. Azonban a szakirodalom is hangsúlyozza, hogy a hiányos szóhasználat nem megfelelő és kiegészítésre szorul, ugyanis a szerzői jogi oltalom magára az építészeti alkotásra is vonatkozik.⁹¹

A mű egységének megbontása magának az alkotásnak a felhasználását is befolyásolhatja. Ami azt jelenti, hogy személyhez fűződő és a vagyoni jogok a gyakorlatban ilyenkor összefonódnak⁹², ezért bővebben az integritást érintő kérdésekkel a vagyoni jogok vonatkozásában szeretnék foglalkozni.

⁸⁶ Szjt. 13. §

⁸⁷ SÁPI Edit: Mennyire egységes a mű egységének védelme? *Miskolci Jogi Szemle*, 15. évf. 1. sz., 2020, 169-182. 170.

⁸⁸ RSzjt.10. §

⁸⁹ Szjt.13. §

⁹⁰ Szjt. 67. § (1) bekezdés.

⁹¹ BARTA (2018) i.m. 326.

⁹² GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 140. Szjt. 13. §-hoz fűzött kommentár.

2.3.1.3.A név feltüntetéséhez való jog

Más megfogalmazásban a szerzői minőség elismeréséhez való jog nem más, mint a szerző és a mű legszorosabb kapcsolatának kifejezése, mely csak természetes személyt illethet meg saját vagy felvett név alapján. Ennek alapvető funkciója a plágium különféle formái elleni védelem.⁹³

A kiemelkedő jelentőségű kapcsolat abban is megmutatkozik, hogy a szerző nevét nem csak az eredeti művön, hanem az át-és feldolgozás esetén az így létrejött alkotáson is fel kell tüntetni, függetlenül attól, hogy a védelmi idő még tart-e.⁹⁴ A Legfelsőbb Bíróság döntése értelmében például a módosított építési terven az alapterv készítőjének nevét is fel kell tüntetni.⁹⁵ Az építészeti alkotások vonatkozásában a név feltüntetése megilleti a tervezőt magán az építészeti-műszaki terven és az építészeti alkotáson is. Valamint közjogi szabályok (Szakgyr. és Épelj.)⁹⁶ kifejezetten kötelezettségként írhatják elő, hogy a tervező feltüntesse nevét az építészeti-műszaki terveken.⁹⁷

A szerzőnek ugyanakkor joga van az anonimitáshoz is, tehát kérheti neve feltüntetésének mellőzését.⁹⁸ Az építészeti alkotások vonatkozásában azonban ritkán találkozunk álnévvel vagy a szerző nevének titokban tartásával.⁹⁹ Ilyen történt a miskolci Deszkatemplom tervezésekor, ahol Szeghalmy Bálint álnéven indult a tervpályázaton, mivel érdekellentét merült fel közte és a város akkori vezetői közt és nevét csak a pályázat elnyerése után fedte fel.¹⁰⁰

A névfeltüntetési személyhez fűződő jogot főszabályként az Szjt.-néhány kivételtől eltekintve- nem korlátozza a többi szerzői vagyoni joggal szemben. E jog a szerző számára korlátlanul gyakorolható a munkaviszonyban alkotott és a felhasználási engedéllyel érintett művek esetében is.¹⁰¹

⁹³ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m.134. Szjt. 12. §-hoz fűzött kommentár.

⁹⁴ SÁPI Edit: A szerzői jog sokoldalúsága-a szabályozás mögött rejlő igények a szerzők és a társadalom oldalán, *Multidiszciplináris Tudományok*, Miskolc, 2021/2., 298-304. 300.

⁹⁵ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m.136. „Legfelsőbb Bíróság Pf.IV.22.275/1998/10.

⁹⁶ 266/2013. (VII. 11.) Korm. rendelet az építésügyi és az építésüggyel összefüggő szakmagyakorlási tevékenységekről, továbbá 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról.

⁹⁷ BARTA (2018) i.m. 318.

⁹⁸ BODÓ i.m.

⁹⁹ KISS i.m. 53.

¹⁰⁰ BARTA (2018) i.m. 318.

¹⁰¹ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m.136. Szjt. 12. §-hoz fűzött kommentár.

Az Sztj. rögzíti, hogy a szerző nevét mindig a felhasználás jellegének megfelelően és ahhoz igazodó módon kell feltüntetni.¹⁰² Az említett általános rendelkezésen túlmenően az Sztj. elsősorban az építészeti művek esetében határoz meg külön szabályokat a név feltüntetésére, figyelemmel a tervező (szerző) különleges érdekeire.¹⁰³

Eszerint „a tervezőnek joga van meghatározni, hogy az épületen vagy a műszaki létesítményen a nevét és a tervezés idejét hol és hogyan tüntessék fel. E jogát azonban csak a tulajdonos, illetve a használó vagy az üzemeltető jogainak és törvényes érdekeinek indokolatlan vagy aránytalan sérelme nélkül gyakorolhatja.”¹⁰⁴ Budapest utcáin sétálva, például a Rákóczi úton és az abból nyíló utcákon az Erzsébet körút és a Keleti Pályaudvar közötti szakaszon sok helyen láthatjuk az építészek nevét jelölő táblákat.¹⁰⁵ További sajátos névfeltüntetési rendelkezés az építészeti alkotások esetében, hogy az ilyen alkotás tervének változatlan újabb felhasználása esetén csak az eredeti terv szerzőjét kell feltüntetni, valamint, hogy „a mű használója köteles tűrni, hogy a művet az arra jogosultak bemutassák és arról felvételeket készítsenek, ha ez méltányos érdekeit nem sérti.”¹⁰⁶

Fontos továbbá, hogy a névfeltüntetés a látkép esetében akkor kötelező, ha a kép kifejezetten egy képzőművészeti, építészeti, iparművészeti, ipari tervezőművészeti alkotás bemutatását célozza.¹⁰⁷ Abban az esetben azonban, ha például a képslapon csak mellékesen, a környezetbe beleolvadva észlelhető az alkotás, akkor nincs szükség a szerző nevének feltüntetésére. Mellőzhető a névfeltüntetés akkor is, ha egyszerre több építészeti alkotás látható, mivel kivitelezhetetlen, vagy csak aránytalan nehézség árán lenne megoldható valamennyi szerző nevének a feltüntetése.¹⁰⁸

Az a tény, hogy fel van tüntetve a tervező neve további adat közlése nélkül, nem minősül gazdasági reklámtevékenységnek. Barta Judit ismerteti azt az esetet, amikor Eger városában egy építésztervező által tervezett magántulajdonban lévő kereskedelmi és szolgáltatótevékenységhez kapcsolódó épületről készült képet a helyi lap tudósított a tervező nevének feltüntetése nélkül, mondván, hogy az gazdasági reklámnak számítana. Előbbiekre

¹⁰² Sztj. 12. § (1) bekezdés.

¹⁰³ Sztj. 67. § (2)–(4) bekezdések.

¹⁰⁴ Sztj. 67. § (2) bekezdés.

¹⁰⁵ BARTA (2018) i.m. 318.

¹⁰⁶ Sztj. 67. § (4),(6) bekezdések.

¹⁰⁷ Sztj.67. § (3) bekezdés.

¹⁰⁸ KISS i.m. 53.

tekintettel viszont elmondható, hogy a tervezőnek törvényes joga volt kérni neve feltüntetését, függetlenül attól, hogy a mű felhasználása szabad felhasználásnak minősült.¹⁰⁹

Törvényi megszorítás hiányában a tervező bármikor kérheti nevének feltüntetését élete során, nincs külön kikötés, hogy ezt csak annak kivitelezése vagy használatba vétele során teheti meg.¹¹⁰ A szerző halála után a névfeltüntetést törvényileg kikényszeríteni nem lehetséges, ez csak is a tulajdonos jóindulatán múlik, viszont elvileg bárki kezdeményezheti annak megtételét.¹¹¹

2.4. Vagyoni jogokkal kapcsolatban felmerülő kérdések

A személyhez fűződő jogok mellett a tervezőt, azaz a szerzőt megillető másik nagy jogcsoport a vagyoni jogok összességéből áll.¹¹²

Különbség fedezhető fel azonban a két jogcsoport között, hiszen a vagyoni jogok örökölhetők, róluk halál esetére rendelkezni lehet, továbbá meghatározott esetekben és feltételekkel átruházhatók, illetve átszállnak.¹¹³ Ennek következtében gyakoriak azok az esetek, amikor elválik egymástól a személyhez fűződő jogok jogosultja és a vagyoni jogi jogosult. A későbbiekben bemutatásra kerülő munkaviszonyban létrehozott művek vonatkozásában - az Szjt. által meghatározott feltételek teljesülése esetén¹¹⁴ - is ez történik, hiszen a vagyoni jogok a tervezőt alkalmazó személyt illetik meg az építészeti terv átadásától kezdve. A jogutódlás is a vagyoni jogok átszállásával jár, a fentebb említett vagyoni jogok örökölhetősége miatt.¹¹⁵

A szerző vagyoni jogai azt jelentik a gyakorlatban, hogy a szerzőnek van kizárólagos joga a mind anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására, továbbá minden egyes felhasználás engedélyezésére.¹¹⁶ A szerző vagyoni jogai azonban nem korlátlanok, mivel azokat az Szjt. preambulumban írt érdekekre és szempontokra tekintettel a

¹⁰⁹ BARTA Judit: Építészeti alkotások szerzői jogi védelme és a gazdasági reklámozás némely összefüggései megtörtént esetek kapcsán, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 6.évf., 6.szám, 2011. december. 105–106.

¹¹⁰ BARTA (2018) i.m. 319.

¹¹¹ Uo. 323.

¹¹² Szjt. 9. § (1) bekezdés.

¹¹³ KISS i.m. 58., Szjt., 9. § (3), (6) bekezdések.

¹¹⁴ Szjt. 30. §

¹¹⁵ GRAD-GYENGE (2019) i.m. 64., Szjt. 9. § (4) bekezdés.

¹¹⁶ Szjt. 16. § (1) bekezdés.

szabad felhasználás törvényben írt esetei korlátozzák. (Sztj. 33-41. §, 59. §, 60. § (1)-(4) bek., 62. §, 68. §). További sajátos korlát az Sztj. 31.§ szerinti védelmi idő is.¹¹⁷

A jogszabály főszabályként -néhány kivételtől eltekintve- a vagyoni jogok átruházhatóságának a tilalmát mondja ki¹¹⁸, azonban a felhasználási szerződés¹¹⁹ révén a szerző jogosult engedélyt adni a felhasználásra, amiért cserébe díjazásra tarthat igényt.¹²⁰ Ez azt jelenti a SZJSZT 15/2010. szakvéleménye értelmében, hogy „a szerzői vagyoni jogok elidegeníthetlenségének -legalább is főszabályként történő- fenntartása (l. Sztj.9.§) szükségessé teszi a felhasználási szerződésliberalizálását. Ennek következménye, hogy az Sztj. alapján bármely műfajta esetében lehetséges a kizárólagos, a teljes védelmi időre szóló és harmadik személynek átengedhető jogot szerzett felhasználót olyan jogi helyzetbe juttatni, hogy az gyakorlatilag a jogátruházással legyen egyenértékű.”¹²¹

Az építészeti alkotások tekintetében gyakran előforduló nevesített felhasználási módok például a többszörözés, nyilvánossághoz közvetítés, terjesztés valamint az átdolgozás joga.¹²² A továbbiakban röviden ismertetem a felsorolt felhasználási módokat, majd dolgozatom későbbi fejezetében bővebben kifejtem az átdolgozás problematikáját.

2.4.1. Egyes felhasználási módok az építészeti alkotások vonatkozásában

2.4.1.1. A *többszörözés*¹²³, mint az Sztj. által nevesített első felhasználási mód az építészeti alkotások vonatkozásában a gyakorlatban számos módon előfordulhat. Többszörözésnek minősül a terv lemásolása, továbbá az épület kivitelezése és utánépítése is.¹²⁴ Ugyanis az épület megvalósítása szerzői jogi szempontból fogalmilag nem más, mint a tervdokumentáció többszörözése, így az épület lényegében a terv, „háromdimenziós másolata”.¹²⁵ A makett készítése is többszörözésnek, ezen belül másolásnak minősül, mely megvalósulhat az építészeti-műszaki terv alapján vagy az építmény alapján is.¹²⁶

¹¹⁷ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 154.

¹¹⁸ Sztj. 9. § (3) bekezdés.

¹¹⁹ Ld. részletesen: FALUDI Gábor: *A felhasználási szerződés*. KJK, Budapest, 1999. 115.

¹²⁰ Sztj. 16. § (1), (4) bekezdések.

¹²¹ SZJSZT 15/2010.

¹²² BARTA (2017) i.m. 234, Sztj.17. §

¹²³ Sztj.18. §

¹²⁴ CSÉCSY György: *A szellemi alkotások joga*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2007. 48. , Sztj. 18. § (2) bekezdés. „SZJSZT 27/2002.

¹²⁵ BARTA (2011) i.m. 108.

¹²⁶ BARTA (2018) i.m. 362-363.

Az építészeti alkotásról készített fénykép is többszörözésnek tekintendő, viszont az alkotás látképének a felhasználása az Szjt. 68. §-ában foglalt speciális rendelkezés alapján a szabad felhasználás körébe tartozik, mely törvényi feltételek fennállta esetén nem valósít meg engedélyköteles tevékenységet.¹²⁷ Bővebben a panorámaszabadság esetéről a későbbi fejezetben foglalkozom.

2.4.1.2. A *terjesztési jog* a műpéldányok nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele forgalomba hozatalra történő felkínálással vagy a forgalomba hozatallal.¹²⁸ Ilyennek minősül például az építészeti alkotás nyomtatott sajtóban történő megjelentetés.¹²⁹ A gyakorlatban ez olyan szorosán összekapcsolódik a többszörözés cselekményével, hogy a törvény megdönthető vélelmet állít fel amellett, hogy a többszörözést engedő felhasználási szerződés hatálya az Szjt. 47. § (4) alapján egyben a terjesztés jogára is kiterjed.¹³⁰ Az építészeti alkotások vonatkozásában azonban csak a szabad felhasználásra vonatkozó speciális rendelkezésekkel, a 68. § előírásaival együtt értelmezhető a terjesztés konkrét terjedelme.¹³¹

A terjesztés joga kiterjed az alkotás tulajdonjogának az átruházására is.¹³² Azonban a műpéldány tulajdonjogának átruházása és megszerzése nem jelenti egyidejűleg a szerzői jogosultságok átruházását is.¹³³ A felhasználási szerződés értelmében az átadott dolog tulajdonjogát a szerző megtartja, kivéve, ha a felek kifejezetten eltérően nem állapodnak meg. Ha a szerző művét más tulajdonába adja, akkor sem enged át automatikusan semmilyen szerzői jogot vagy felhasználási jogot, hacsak erről nem állapodnak meg külön. Ahhoz, hogy eldönthessük, hogy a szerző tulajdonjogának átruházásán túlmenően milyen szerzői jogosítványokat ruházott át, szükséges az eset összes körülményének és a felek közötti megállapodásnak a vizsgálata. A döntéstől függően a tervező (tervezők), a megrendelő, a munkáltató vagy az épület tulajdonosa jogosult engedélyt adni az épület felhasználásához.¹³⁴

¹²⁷ NÓTÁRI-BAKOS (2011a) i.m. 57.

¹²⁸ Szjt. 23. § (1) bekezdés.

¹²⁹ BARTA (2011) i.m. 105.

¹³⁰ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 195.

¹³¹ BAKOS Kitti: *Az építészeti alkotások szerzői jogi felhasználása*, In: HOMOKI Nagy Mária (szerk.): FORUM Acta Universitatis Szegediensis, Szeged, 2011. 27-49. 41.

¹³² Uo.

¹³³ LONTAI– FALUDI – GYERTYÁNFY– VÉKÁS i.m. 95.

¹³⁴ BAKOS (2011) i.m. 41.

2.4.1.3.A nyilvánossághoz közvetítése¹³⁵ az építészeti-műszaki terveknek, magának az építészeti alkotásnak, esetleg makett és terveinek sugárzással vagy másként szintén a tervező kizárólagos jogát képezi. Ez megvalósulhat interneten pl. facebook-on keresztül is.¹³⁶

Az említett felhasználási mód több felhasználási cselekmény egymásra épülését foglalhatja magába és a szerzőnek minden önálló felhasználási folyamat tekintetében kizárólagos engedélyezési joga van. Erre a többszörös felhasználási folyamatra hozható példaként az épületről készült ismeretterjesztő televízió-műsorok felhasználása: a felvétel a mű rögzítésével, az épület többszörözésével óhatatlanul együtt jár, a vetítés pedig a nyilvánossághoz való közvetítés és a továbbközvetítés engedélyezését hordozza magában.¹³⁷

2.4.2. Az építészeti művek átdolgozásának a problematikája

Átdolgozásnak nevezzük a mű minden olyan megváltoztatását, melynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre. Mint a többi felhasználási mód, ez is a szerző kizárólagos joga és más e jogot csak engedély birtokában gyakorolhatja.¹³⁸

Az építészeti tervek átdolgozásához minden esetben a szerzővel történő megállapodás szükséges a felhasználási szerződésben. Ilyenkor a szerző előzetes engedélye elengedhetetlen a terv szükség szerinti továbbtervezése vagy az épület átépítése tekintetében.¹³⁹ A felhasználási szerződésből egyértelműen ki kell tűnnie a szerző egyetértésének az átdolgozás vonatkozásában és annak, hogy az ehhez szükséges engedélyt kifejezetten megadta. Pontos és kétségektől mentesen behatárolhatónak kell lennie az átdolgozás engedélyezésének. Amennyiben a felhasználási szerződés nem tér ki a tervek vagy az épület átdolgozására, a szerzői jogsértés megalapozott a felhasználás által történő megváltoztatás végrehajtása esetén.¹⁴⁰

Fontos kiemelni, hogy akkor beszélhetünk átdolgozásról, ha a kifejtett tevékenység következtében más eredeti, egyéni alkotás jön létre.¹⁴¹ Ennek következtében kikerülhetetlen az eredeti mű felhasználása, így a szerzőt díjazás illeti meg. Az említett okokból átdolgozott

¹³⁵ Szt.26. §

¹³⁶ BARTA (2018) i.m. 365.

¹³⁷ BAKOS i.m. 42.

¹³⁸ Szt.29.§

¹³⁹ BAKOS i.m. 43. SZJSZT 1/2006.; SZJSZT 09/2008/1.; BODÓ; MÉK állásfoglalás; MÉK EFSZ 7.6. b) pont

¹⁴⁰ Kúria Pfv.20.683/2017/8.

¹⁴¹ BDT2006.1300.

művet szokás származékos műnek is nevezni.¹⁴² Az átdolgozás által egy érdekes helyzet alakul ki, mivel az eredeti szerző és a felhasználó a mű védelmi ideje alatt akaratlanul is összekapcsolódik.¹⁴³ Az átdolgozás védelmi ideje kihatással van az átdolgozott műre is oly módon, hogy az átdolgozás felhasználásához szükség van az eredeti szerző, valamint jogutódja hozzájárulásához is.¹⁴⁴

Az átdolgozás engedélyezésének a joga szorosan kapcsolódik a mű integritásához fűződő joghoz, mivel ez a mű módosításának, megváltoztatásának a véglete. Ezáltal az átdolgozó személyiségi jegyeit hordozza magán az eredeti alkotóéval együtt.¹⁴⁵

Az SZJSZT a 38/2001. számú véleményében kimondta, hogy nem minden változtatás éri el az átdolgozás mértékét, de ettől függetlenül ez is lehet sérelmes a személyhez fűződő jogok vonatkozásában.¹⁴⁶

Döntő többségében az egymásra épülő terművek (látványterv, építési engedélyezési tervdokumentáció, kiviteli terv) összefüggése került napirendre a Szerzői Jogi Szakértői Testület előtt. Az említett kapcsolat összefügg a terv átdolgozásának/megváltoztatásának kérdésével, és ahogy már említésre került a mű sérthetlenségi jogával, ami szorosan kapcsolódik a tulajdonjog és a szerzői jog viszonyának absztrakt problémaköréhez.¹⁴⁷

¹⁴² BARTA (2018) i.m. 366.

¹⁴³ GRAD-GYENGE Anikó (szerk.) : *Kézikönyv a szerzői jogok érvényesítéséhez*. Budapest, ProArt, 2017. 124.

¹⁴⁴ GRAD-GYENGE (2021) i.m. 51.

¹⁴⁵ KISS i.m. 61.

¹⁴⁶ SZJSZT 38/2001.

¹⁴⁷ FALUDI (2014) i.m. 139.

2.4.2.1.A szerző és a tulajdonos érdekellentéte

Sajátos helyzet áll elő, mikor az építészeti alkotáson fennálló tulajdonjog és a szerzői jog összeütközésbe kerül egymással. Ilyen esetekben a bírói gyakorlat a joggal való visszaélés tilalmából levezetve a tulajdonjogot a szerzői jog külső korlátjaként kezeli, azonban igyekezik mind a tulajdonos, mind a szerző érdekeinek érvényt szerezni.¹⁴⁸

Olykor rendeltetésellenes joggyakorlásnak minősülhet a szerzői jog gyakorlása, ha a mű megsemmisítéséhez vagy megváltoztatásához jelentős magán- vagy társadalmi érdek fűződik.¹⁴⁹ E körben kiemelendő a bírói gyakorlat, miszerint az építmény tulajdonosát megilleti az a jog, hogy a tulajdonában álló épületet átépítse, ennek során külső megjelenését, építészeti kialakítását, rendeltetését módosítsa, vagy azt elbontsa. Azonban a tulajdonosi jogok rendeltetészerű gyakorlásához kapcsolódó átépítés nem eredményezheti a tervező szerzői jogainak sérelmét.¹⁵⁰ Fontos kiemelni, hogy kizárólag az „ízlés megváltozása” miatti változtatás viszont nem tartozik a rendeltetészerű használathoz szükséges vagy funkcióváltás miatt indokolt változtatások csoportjába.¹⁵¹ Minden esetben szükséges, hogy érdekösszemérés alapján mérlegelésre kerüljön sor, összevetve a tervező szerzői joga szempontjából a felhasználó hasznosítási jogosultságait.¹⁵²

Döntéseivel a bírói gyakorlat szűkítette a tervezőnek a mű integritásához fűződő jogát, valamint kimondja, hogy a szerző az átdolgozási engedélyt megfelelő ellenérték fejében nem tagadhatja meg, viszont engedély nélkül végzett átépítések esetén megilleti a hozzájárulás megtagadása.¹⁵³

Abban az esetben, ha a tulajdonos csak lényegtelen változtatásokat hajt végre az épületen, amely nem éri el az átdolgozás szintjét, azt maga is elvégezheti a tervező hozzájárulása nélkül.¹⁵⁴ Az Testület szakvéleményeiben úgy foglal állást, hogy a kialakítás lényeges megváltoztatásával jár például, ha az épület homlokzatán az ablakok befalazásra kerülnek, a meglévő ablakok helyett kevesebb ablakot helyeznek el, vagy a pince és az

¹⁴⁸ POGÁCSÁS Anett: *Különbözőség az egységben. A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára*, Pázmány Press, Budapest, 2017. 111.

¹⁴⁹ LEGEZA Dénes: Egy paragrafus margójára – adalékok a munkaviszonyban létrehozott művek szabályozásához. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 9. (119.) évf. 2. sz., 2014/2.144.

¹⁵⁰ BH2005. 427. In: SZJSZT-15/2010, továbbá BDT2010. 2329.

¹⁵¹ BODÓ i.m. 4.

¹⁵² BDT2010. 2329.

¹⁵³ BDT. 2008.1756.

¹⁵⁴ FALUDI (2014) i.m.130.

emeletek belmagassága olyan mértékben változik meg, amely befolyásolja a nyílás-falfelület arányát.¹⁵⁵ Az épület tulajdonosa olykor nemcsak jogosult az átépítésre vagy lebontásra, hanem kötelezett is arra vonatkozóan, hogy az épületet megfelelően gondozza, illetve karbantartsa. Ha ennek nem tesz eleget a tulajdonos és ezáltal az épület leromlott állapotba kerül, ez is sérelmes lehet a szerzőre nézve, nem kizárólag az aktív tevékenység.¹⁵⁶

Továbbá előfordulnak olyan esetek, amikor a szerzői jog egyéb, a tulajdonosi jogosítványoktól eltérő jogokkal, érdekekkel kerül összeütközésbe. A legtipikusabb példa erre vonatkozóan az épületek közérdekből történő megváltoztatása, mely adott esetben nem jogsértő a mű integritása szempontjából. Faludi véleménye e tekintetben az, hogy ilyen esetben a szerző-tervező számára kötelezően fel kellene ajánlani a mű áttervezésének – átdolgozásának – a lehetőségét. Abban az esetben, ha ez elmarad, és az áttervezéssel más bízta meg, az eredeti tervező a méltányos felhasználási díjjal egyenlő mértékű kártérítést igényelhet felróhatóság esetén, vagy felróhatóság híján az elmaradt jogdíj, mint gazdagodásmegettérítési igény érvényesíthető.¹⁵⁷

2.4.2.2. Az építészeti alkotások lebontásának a kérdése

Az építészet világában legtöbbször nem a tervek megsemmisítésével találkozunk, hanem a tervek felhasználásával megalkotott épület lebontásával.¹⁵⁸

A lebontás, megszüntetés kérdését a Szt. nem rendezi. Az egyik lehetséges nézet szerint a lebontás a mű legdurvább megváltoztatásának minősül, és így a szerző személyhez fűződő jogát sérti. A konkrét esetben a fentiekben említett érdekösszemérés döntheti el, hogy a tulajdonosnak jogában áll-e lebontani az épületet.¹⁵⁹ Előfordulhat például, hogy az építmény már olyan romos állapotban van, hogy annak következményeként a mérlegelés eredményeként a szerző személyhez fűződő jogai már kisebb súllyal esnek számításba, mint a tulajdonos tulajdonához fűződő joga.¹⁶⁰ Viszont elképzelhető egy másik értelmezés is, amely

¹⁵⁵ BAKOS i.m. 43., SZJSZT 38/2001., SZJSZT 11/2003.

¹⁵⁶ BODÓ i.m. 11.

¹⁵⁷ FALUDI (2014) i.m.130.

¹⁵⁸ KISS i.m. 57.

¹⁵⁹ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 461.

¹⁶⁰ LEGEZA Dénes (szerk.) : *Szerzői jog mindenkinek*, Budapest: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2017. 344.

szerint a megszüntetés nem azonos a megváltoztatással, mivel annak eredményeként nem jön létre egy olyan új állapot, ami az eredeti mű bizonyos elemeit magában foglalja.¹⁶¹

Az SZJSZT 1/2006.számú szakvéleménye szerint nem valósul meg az átdolgozás az épület lebontása és új épület létesítése esetén, ha a tulajdonos jogait rendeltetésszerűen gyakorolja. A jogeset egy épület olyan átalakításának szerzői jogi megítélésére irányul, melynek célja az 1960-as években készült tervek alapján történő átépítés teljes visszabontása, valamint az ezt megelőző állapot visszaállítása lett volna. A szakvéleménye azt a következtetést vonta le, hogy *„az építészeti alkotás teljes egészében megsemmisítésre kerül, azaz nem maradt fenn olyan egyéni, eredeti jelleget tükröző eleme, melynek átépítése útján történő felhasználása megalapozná a szerzői jogosult átdolgozási jogát.”* Továbbá a szakvélemény kiemeli, hogy *„a tulajdonos tulajdonjogból fakadó jogosultságaival – akár a szerző Szjt.-ben megfogalmazott személyhez fűződő jogát fogalmilag sértő módon is – akkor élhet, ha az alkotás megváltoztatásához vagy akár az épületben megtestesülő alkotás megsemmisítéséhez fűződő érdek mögött olyan szükségszerű („reális”), magán- vagy társadalmi igény áll, amellyel szemben a szerzői jog gyakorlása rendeltetés ellenes joggyakorlásnak minősülhet. Ezt a mérlegelést azonban esetenként kell elvégezni.”*¹⁶²

A szerzői jogi elméleti megközelítése azt az álláspontot látszik elfogadni a mű egyetlen példányának megsemmisítése tekintetében, hogy az valójában nem más, mint a szerzői jogot megszüntető aktus, és nem mindig lehet egyértelműen a mű integritása megsértéseként értelmezni. Tehát e miatt a megközelítés miatt lehetséges az, hogy az 1/2006. ügyben a szerző megsemmisítés elleni tiltakozását az SZJSZT a jogalkotó által biztosítani kívánt szerzői jog terjedelmén túlmutató, azzal visszaélő joggyakorlatnak minősítse.¹⁶³

¹⁶¹ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 461.

¹⁶² FALUDI (2014) i.m. 144., SZJSZT 1/2006.

¹⁶³ GRAD-GYENGE (2021) i.m. 54.

2.4.2.3.A rekonstrukciós tevékenység szerzői jogi megítélése

Kiválóan tükrözi az épített örökség folyamatos változását annak a felismerése, hogy amit az adott korszakban élők látnak, azok pillanatképek, hiszen az épületek állandó változásnak vannak kitéve.¹⁶⁴ Az idő előrehaladtával az építészeti alkotások megrongálódhatnak, amortizálódhatnak és indokolt lehet ezek rekonstruálása, korszerűsítése. Kérdésként merülhet fel ekkor, hogy a rekonstrukciót végzők tervei élvezhetnek-e szerzői jogi védelmet, szerzői alkotásnak minősülnek-e, valamint mi a helyzet a korábbi tervezők szerzői jogaival?

Előfordulhat bizonyos esetekben, hogy a rekonstrukciók meghaladják az eredeti keretüket és nem az állagmegóvás, hanem a továbbépítés lesz a cél. Ilyenkor is számos szerzői jogi kérdés merülhet fel, melyeket az alábbiakban példák segítségével fogom szemléltetni.¹⁶⁵

Érdekes helyzet áll elő akkor, mikor romjaikból épülnek újjá várak. Ilyen helyzetekkel találkozunk a diósgyőri vagy a füzéri várrekonstrukciók esetén.¹⁶⁶ A füzéri várról a 17. századig nem találhatunk építészeti vonatkozásban jelentős forrásokat, azonban a Nádasdy családnak köszönhetően maradtak fenn összeírások e századból, melyek nagyban közrejátszottak a várrekonstrukciójában és segítették az építészek munkáját. Azonban a tervezők nem csak Nádasdy Ferenc által készített összeírásokat vették alapul, hanem egyéb régészeti kutatási eredményeket, a 19. század elején napvilágot látott rajzokat, metszeteket, valamint forrásként még a 20. század elején készült tervrészleteket is segítségül hívtak. A megvalósult várrekonstrukció alapján mind a tervek, mind az épületkiegészítések szerzői jogi alkotásoknak minősülnek, hiszen a jelenkori építészek önálló, egyéni elképzeléseit is magába foglalja.¹⁶⁷

Ferenczy Károly Ybl-díjas építész 1964 és 1968 között tervezte meg a pusztuló Diósgyőri várrom helyreállítását, szinte a földből emelte ki a várat.¹⁶⁸ Akkoriban az 1921.évi LIV. törvény cikk¹⁶⁹ 11. §-a alapján 50 év volt a védelmi idő és ezzel megállapítható, hogy Ferenczy Károly 2007-ben bekövetkezett halálát követő első nappal elkezdődő védelmi idő

¹⁶⁴ HARKAI István: Rekonstruált műemlékek szerzői jogi aspektusból. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 11. évf., 2016.december. 55-102, 55.

¹⁶⁵ BARTA (2017) i.m. 235.

¹⁶⁶ HARKAI i.m. 55.

¹⁶⁷ BARTA (2017) i.m. 239.

¹⁶⁸ BOTOS Judith: Királynék vára, várak királynéja - a Diósgyőri vár (epiteszforum.hu) elérhető: <https://tinyurl.hu/44E4>

¹⁶⁹ 1921. évi LIV. törvény cikk a szerzői jogról

még nem járt le.¹⁷⁰ Miskolc városa anyagi forrásokat keresett a Diósgyőri vár újabb rekonstrukciója megvalósításához és 2012.június 10-én aláírta a támogatási szerződést az Európai Unió projektjeire vonatkozóan.¹⁷¹ Az önkormányzat, mint beruházó a vár turisztikai látogatottságát szeretne növelni az új, fedett-zárt épületrészek létesítésével. A megvalósult rekonstrukciós építészeti és belsőépítészeti tervek, valamint az azokon alapuló önálló épületrészek egyéni, eredeti szerzői alkotások, hiszen eredeti tervek nem voltak hozzáférhetőek, viszont történeti kutatások, rajzok részben segítették a tervezők munkáját, így nem beszélhetünk egy meglévő építmény felújításáról, hanem a meglévő rommaradványok kiegészítéséről, épületté formálásáról lehet szó.¹⁷²

Átdolgozásnak tekintjük a romvárak újjáépítését, amennyiben vannak rendelkezésre álló tervek vagy épületrészek, akár teljes épületek, azok felújítása, ha az eredeti terveken vagy a helyszínen található térszerkezeteken nyugszik, viszont csak akkor, ha azokhoz újat tesz hozzá. Azonban tisztán rekonstrukcióról beszélhetünk csak, ha az újító egyéni, eredeti jelleg hiányzik.¹⁷³ Az egyéni, eredeti jelleg megléte a rekonstrukciók alkalmával számottevő mértékben csökken, hogyha olyan történeti, művészettörténeti, valamint régészeti dokumentumok, leletek bukkannak fel, amelyek a téralakításra nagy hatással vannak.¹⁷⁴

Az SZJSZT 06/2010. szakvéleményében egy homlokzati terv vonatkozásában tanulmányozta a rekonstrukció szerzői jogi védelmének a kérdését. A Testület megállapította, hogy az építkezéshez használt védőhálón lévő rekonstrukciós képeken fellelhető motivációk minimális változatai nem jelentenek új, egyedi alkotásokat, mivel azok az eredeti épületekben már megtalálhatók voltak.¹⁷⁵

A már említett miskolci Deszkatemplom esetével kapcsolatban előkerült a rekonstrukció szerzői jogi megítélésének a kérdése is. Az 1997-ben leégett templomot Puskás Péter és Rudolf Mihály tervei alapján rekonstruálták és az eredeti templom épületének újratervezésekor számos változást eszközöltek. Ezek egy része látható volt, mások azonban nem. Barta Judit kihangsúlyozza a rekonstrukció kapcsán, hogy a templom belsőépítészeti

¹⁷⁰ HARKAI István: Az átdolgozás problematikája építészeti alkotások esetén a szerzői jogban. Scientia Publishing House, *Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies*, 2017, Vol.6 (2). 259-272, 267.

¹⁷¹ GÁSPÁR Ibolya: Diósgyőr: ragyogás és újjászületés - Diósgyőr: ragyogás és újjászületés Archeologia, elérhető: <https://tinyurl.hu/VPFg>

¹⁷² BARTA (2017) i.m.239.

¹⁷³ HARKAI (2016) i.m.101.

¹⁷⁴ HARKAI (2017) i.m.271.

¹⁷⁵ SZJSZT 06/2010.

tervei tekintetében merülhet fel, hogy egyéni, eredeti jelleget hordoznak, így szerzői jogi védelemben részesülő alkotások.¹⁷⁶

Az SZJSZT a 03/2017. ügyben megállapította, hogy egy épület rekonstrukciója, restaurálása akkor is szerzői jogi védelemben részesül, ha az eredeti állapotot a tervek, valamint az épület megalkotásával a lehető leghívebben próbálják visszaállítani. A tervek ugyanis sokszor nem állnak teljeskörűen rendelkezésre. Amennyiben rendelkezésre is állnak, az idő múlásával a megépített épület óhatatlan állagromlása szükségessé teszi az olyan ötletek, megoldások alkotóformába öntését, amely kizárja azt az állítást, hogy a rekonstrukció/restaurálás fogalmilag minden esetben szolgai másolást eredményez. Fontos azonban, hogy az egyéni-eredeti jelleg megállapíthatósága esetről esetre vizsgálat tárgya legyen.¹⁷⁷

A fentiek alapján Barta Judit szavaival élve a rekonstrukciós építészeti tervek szerzői jogi megítélésének mottója akár lehetne az, hogy, *nem az elnevezés, hanem a tartalom számít.*¹⁷⁸

2.4.3. Szabadjelhasználás speciális esetei különös tekintettel a panorámaszabadságra

A szerzői jog kizárólagos, azonban nem korlátlan jog. Főszabály szerint a szerzői jogi oltalom alatt álló mű bármely felhasználásához a szerző hozzájárulása szükséges, kivéve a törvény által meghatározott szabad felhasználás körébe tartozó eseteket. Ilyenkor nincs szükség a szerző hozzájárulására, továbbá korlátként jelentkezik a szerző díjigényével kapcsolatban is. Az építészeti alkotások vonatkozásában az Szjt. speciális szabályokat is tartalmaz az általános rendelkezéseken túlmenően,¹⁷⁹ ezért dolgozatomban erre koncentráltan fejtenem ki a kapcsolódó szabályokat, különös tekintettel a panorámaszabadságra.

Kérdésként merülhet fel, hogy mi történik akkor, ha nem kifejezetten egy szerzői jogi védelem alatt álló művet fényképezünk, viszont a fényképen – mintegy a panoráma részeként – mégis látható ilyen „engedélyköteles alkotás”? Vannak országok, ilyen Franciaország is, ahol például az épületek látképe jogvédett. Érdekességként megemlíteném, hogy az Eiffel-torony pedig csak nappal fotózható, mivel a francia szerzői jogi törvény alapján annak kivilágított éjszakai látképe installációnak minősül, ezáltal csak engedéllyel lenne

¹⁷⁶ BARTA (2011) i.m.114-115.

¹⁷⁷ SZJSZT 03/2017.

¹⁷⁸ BARTA (2017) i.m. 241.

¹⁷⁹ NÓTÁRI-BAKOS (2011a) i.m. 65-66., Szjt. 33. § (1) bekezdés.

lefényképezhető.¹⁸⁰ Természetesen ezt nem is gondolnánk, hiszen rengeteg esti kép kering róla az interneten.

Többnyire az építészeti műről fotó, videó valamint makett készül, mint származékos mű. Az építészeti művekről készített fotóművészeti alkotások olyan vizuális művek, melyek több szerző alkotását vegyítik, így a fotóson kívül elengedhetetlen, hogy az építész jogait is figyelembe vegyük a felhasználás vonatkozásában.¹⁸¹ Az épület- látkép- fotó kombinációja, valamint ezek egymáshoz való kapcsolata számos szerzői jogi kérdést vet fel, melyre a dolgozatom alábbi fejezetében fogok válaszokat adni.

Felhasználásnak tekintendő az épület külső-belső kinézetéről, homlokzatáról, látképéről készült fotó, kép, festmény, bármilyen további felvétel készítése, valamint ennek további többszörözése és terjesztése. Ezáltal főszabály szerint egy épület képének lefényképezéséhez, arról más felvétel készítéséhez nélkülözhetetlen az épület szerzői jogi jogosultjának engedélye, ha a tervet és ez alapján elkészült épületet védi a szerzői jog. Azonban, ha az építészeti alkotáson nem áll fenn szerzői jogi oltalom, vagy fenn állt, viszont az oltalmi idő már lejárt, akkor engedély nélkül készíthető az épületről, annak bármely részéről fénykép.¹⁸²

Továbbá akkor sem kell engedélyt kérni az épület képének a felhasználásához, ha erre a törvény kimondottan engedélyt ad, ilyen nevesített kivétellel találkozunk a panorámaszabadság esetében.¹⁸³ A szabadban, nyilvános helyen, állandó jelleggel felállított épületek látképéről a szerző engedélye és jogdíjfizetési kötelezettség nélkül készíthető fotó, amely a továbbiakban szabadon fel is használható.¹⁸⁴ Az említett konjunktív feltételeknek együttesen kell fennállniuk.

Az alkotásnak szabadban kell állnia, így kijelenthető, hogy az épületen belül csak engedéllyel lehet fényképeket készíteni. Nyilvános helyen kell lennie, amiből arra a következtetésre juthatunk, hogy magánterületen található alkotások akkor sem esnek ebbe a kategóriába, ha azok a szabadban, például a kertben állnak.¹⁸⁵ Barta Judit által hozott példával élve, a már említett Deszkatemplom belső teréről készült képek ezeknek a kritériumoknak nem felelnek meg. A református egyház tulajdonában álló templom ugyanis bekerített telken

¹⁸⁰ LEGEZA (szerk.) (2017) i.m. 184.

¹⁸¹ KISS i.m. 155.

¹⁸² dr. FODOR Klaudia: NO PHOTO! Az építészeti fotózás jogi kérdései (epiteszforum.hu), elérhető: <https://tinyurl.hu/kJr6>

¹⁸³ Uo.

¹⁸⁴ Szt. 68. § (1) bekezdés.

¹⁸⁵ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 465.

áll, és bár napközben szabadon látogatható, viszont ez nem jelenti a „szabadban”, „nyilvános helyen” törvényi feltételek teljesülését.¹⁸⁶ Nem tartozik a panorámaszabadság körébe az állandó jellegre tekintettel, amit szezonálisan, a használat utáni elbontás szándékával építenek, így az ideiglenesen, alkalmasszerűen megépített épületekről készített fotók, például pavilon, sörstátor, fesztiválsátor, karácsonyi vásárra épített faház, valamint az időszakos kiállítás céljából felállított mű.¹⁸⁷ Ezt támasztja alá a Legfelsőbb Bíróság a BH2005. 143. eseti döntése is, melyben leszögezi egy családi ház egy részletét ábrázoló fényképnek a jogosult hozzájárulás nélkül történt reklám kiadványokban történő közzététele kapcsán, hogy „*miután az ingatlan nem vonható a szabadban, nyilvános helyen felállított építészeti alkotások körébe, ezért az épület tetőszerkezetét bemutató fénykép nem minősül az Sztj. 68. §- a szerint olyan látképnek, amely szerzői hozzájárulás és díjfizetés nélkül szabadon felhasználható.*”¹⁸⁸

Fontos kiemelni, hogy a jogszabály nem tesz különbséget a fotók magán-vagy üzleti célú felhasználása, illetve bevételszerzés céljából történő felhasználás között. Ezáltal a törvényi engedéllyel készült fotó a magyar szerzői jogi törvény értelmében jogszerűen felhasználható kereskedelmi, üzleti céllal is a tervező engedélye nélkül, melynek következtében az oltalom alatt álló épületek külső képét is fel lehet használni képeslapként, valamint online vagy offline újságban.

Azonban a szabad felhasználásnak a látképek tekintetében is léteznek korlátai.¹⁸⁹ A hatályos szerzői jogi törvény szerint bármely szabad felhasználásnak törvényi korlátja, hogy „*csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.*”¹⁹⁰ Továbbá fontos megemlíteni, hogy egy épület szerzői jogi vonatkozású felhasználásának lehetnek közjogi korlátai is. Példaként hozható a Parlament épülete, melyet a szerzői jog már nem véd, hanem a szimbolikus középületnek a hasznosításával összefüggő közjogi szabályozás miatt engedélyköteles. Az épületről képet az Országgyűlésről szóló törvény előírásával¹⁹¹ összhangban lehet megvalósítani, és az engedélyt az Országgyűlési Hivataltól kell beszerezni. Nem hanyagolható el az épület tulajdonosának a jogai sem, mely képezheti a szabad felhasználás további korlátját. Erre

¹⁸⁶ BARTA (2011) i.m. 113.

¹⁸⁷ dr.FODOR i.m. elérhető: <https://tinyurl.hu/kJr6>

¹⁸⁸ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 466. BH2005. 143.

¹⁸⁹ dr.FODOR i.m. elérhető: <https://tinyurl.hu/kJr6>

¹⁹⁰ Sztj 33. § (2) bekezdés.

¹⁹¹ 2012. évi XXXVI. törvény 27/E-F. §

tekintettel csak annyiban lehet jogszerű a szabad felhasználás, amennyiben nem sérti a tulajdonjogot. Például egy drónnal az épület fölé emelkedve készített fénykép az ingatlan udvaráról egyértelműen sérti az épület tulajdonosának jogait.¹⁹²

Továbbá fontos megemlíteni, hogy nemcsak az Sztj., hanem az Infosoc-irányelv¹⁹³ is tartalmaz rendelkezéseket a panorámaszabadságról. Az 5. cikk (3) bekezdés a) pontja a szerző többszörözési jogának kivételei sorában megemlíti az oktatási, szemléltetés vagy tudományos kutatás céljából végzett felhasználást, amennyiben a felhasználás az elérni kívánt nem kereskedelmi cél által indokolt terjedelmű, és ajánlatos a forrást is megjelölni. Az 5. cikk (3) bekezdés h) pontja kifejezetten a panorámaszabadságról szól és szabályozza, hogy a közterületen tartósan elhelyezett művek szabadon felhasználhatók legyenek. Az irányelv 5. cikk (1) bekezdés b) pontját azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni, mely kimondja, hogy a jogszerű felhasználás feltétele, hogy a felhasználás önálló gazdasági jelentőséggel nem bírhat.¹⁹⁴

További speciális szabad felhasználási esetként az Sztj. lehetővé teszi, hogy képzőművészeti, építészeti, iparművészeti és ipari tervezőművészeti alkotás képét, valamint a fotóművészeti alkotást a szerző hozzájárulása és díjazás nélkül tudományos, ismeretterjesztő előadás és iskolai oktatási célra felhasználják.¹⁹⁵ Az említett két szabad felhasználási lehetőség tulajdonképpen az iskolai órák, vagy a tudományos ismeretterjesztő előadások szemléltetését teszi lehetővé az adott mű képének bemutatásával, illetve kivetítésével. Az SZJSZT 13/2004. számú szakvéleménye alapján azonban nem tartozik a szabad felhasználás körébe az ilyen képek tankönyvi felhasználása, még akkor sem, ha üzletszerűség nem áll fenn.¹⁹⁶

2019.január 1-jével a jogalkotó az uniós norma átültetéseként bevezette az építészeti alkotások helyreállítását megkönnyítő szabad felhasználást.¹⁹⁷ Ahogy a többi, úgy ez a szabad felhasználás is célhoz kötött, ugyanis kizárólag olyan esetekre vonatkozik, amikor a helyreállítási tevékenység nem változtatja meg az építészeti alkotás (a tervmű és/vagy az épület) eredeti jelleggel bíró elemeit.¹⁹⁸

¹⁹² dr.FODOR i.m. elérhető: <https://tinyurl.hu/kJr6>

¹⁹³ 2001/29/EK irányelv az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról.

¹⁹⁴ HARKAI (2016) i.m. 99.

¹⁹⁵ Sztj. 68. § (2) bekezdés.

¹⁹⁶ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 465. SZJSZT 13/2004.

¹⁹⁷ INFOSOC irányelv 5. cikk (3) bekezdés h) pontja, valamint az Sztj.68. § (3) bekezdés.

¹⁹⁸ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 465-466.

2.4.4. Árva művek az építészet világában

Az utóbbi években az építészeti alkotások területén jelentős változások következtek be. Az egyik ilyen az árva művek szabályozását érinti, a másik pedig a következő fejezetben ismertetésre kerülő Építészeti Szerzői Jogi Nyilvántartás felállítását.¹⁹⁹

Az árva művekre vonatkozó definíciót az Szjt. IV., a szabad felhasználás és a szerzői jog más korlátjai” című fejezet tartalmazza, mely összefügg azzal, hogy az árva művekre vonatkozó felhasználási engedélyt a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala adja meg határozatban, közigazgatási eljárás lefolytatását követően a kérelmező részére.²⁰⁰

Az Szjt. vonatkozó rendelkezése szerint „*egy mű vagy szomszédos jogi teljesítmény akkor tekinthető árva műnek, ha jogosultja ismeretlen vagy ismeretlen helyen tartózkodik és a felkutatására az adott helyzetben általában elvárható gondossággal, jóhiszeműen elvégzett jogosultkutatás nem vezetett eredményre.*”²⁰¹

Kezdetekben még nem találhatunk az árva műnek minősülő építészeti alkotások és azok terveire vonatkozóan speciális rendelkezést a Szerzői jogi törvényben, azonban később ennek szükségessége világossá vált. Egyik jelentős oka a szabályozás bevezetésének, hogy az építészeti alkotások hosszú időre készülnek és bekövetkezhetnek ez idő alatt tulajdonosváltások, mely következményeként gyakran nyoma vész az eredeti iratoknak, valamint előfordul, hogy feledésbe merül az eredeti tervező személye. Azonban ennél is jelentősebb indok, hogy a módosítást megelőzően a szabályozás nem adott lehetőséget az árva művek átdolgozására, mely számtalan gyakorlati problémához vezetett, ugyanis nélkülözhetetlen az ilyen alkotások valamilyen formában történő átdolgozása funkciójukra tekintettel.²⁰²

Az árva mű felhasználásának hatósági engedélyezését az Szjt. 2009. február 1-jétől vezette be. Részletes szabályokat az árva mű felhasználásának részletes szabályairól szóló

¹⁹⁹ Id. részletesen: FALUDI Gábor: A nemzeti tervvagyron szerzői jogi kérdései. *Jogtudományi Közöny*, 2019/7-8.

²⁰⁰ LEGEZA Dénes István: "Segítsük az árvákat": útmutató az árva művek egyes felhasználásaihoz. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*. 7. évf. 5. szám, 2012. 23-58., 32.

²⁰¹ Szjt. 41/A. § (1) bekezdés.

²⁰² BARTA Judit: Az építészeti alkotások és építészeti tervek nemzetközi szerzői jogvédelme, valamint annak magyar jogi reflexiói. In: Csák Csilla- Barzó Tímea- Bielov Dmytro Mykolaiovych- Buletsa Sibilla Bohdanivna (szek.): *Modern researches: progress of the legislation of ukraine and experience of the european union, Collective monograph, Part I*. Miskolc, Hungary 2020. 9.

kormányrendeletben²⁰³ található, mely többet között meghatározza az általában elvárható gondossággal és jóhiszeműen elvégzett jogosultkutatást. Építészeti alkotások során a kérelmezőnek a jogosultak felkutatására legalább a jogszabályban felsorolt alábbi információforrásokat kell igénybe vennie: a vizuális alkotásokat nyilvántartó információforrások, muzeális intézmények adatbázisai; az Építésügyi Dokumentációs és Információs Központot, az Országos Építésügyi Nyilvántartást, az Országos Központi Tervtárat, a Tervtárak Országos Adatbázisát üzemeltető Lechner Tudásközpont adatbázisai; az érintett jogosulti csoportot képviselő Magyar Építész Kamara és Magyar Mérnöki Kamara adatbázisai.²⁰⁴ Továbbá az SZTNH tájékoztatása alapján a kérelmezőnek a képügynökségek adatbázisait is ellenőriznie kell, ilyen például a Fortepan, valamint az MTVA Archívum.²⁰⁵

Abban az esetben, ha az előbbieken felsorolt információforrásként szolgáló szervezetektől olyan tartalmú visszajelzés érkezik, mely szerint az adott építészeti tervre vonatkozóan, vagy a jogosult ki- és holléte tekintetében nem áll rendelkezésükre információ, az SZTNH a jogosultkutatást eredménytelennek tekinti, továbbá – szerző vagy egyéb jogosult hiányában – a jogosultkutatáson kívüli egyéb feltételek teljesítése esetén engedélyt adhat a felhasználásra. Az árva művekkel kapcsolatos eljárásért igazgatási szolgáltatási díj megfizetése szükséges.²⁰⁶

Az Sztj. e rendelkezéseit az egyes törvényeknek az építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre és azok terveire vonatkozó szerzői jogi szabályozással összefüggő módosításáról szóló 2018. évi CXXXIV. törvény²⁰⁷ módosította, mely módosítás célja az építészeti alkotások vonatkozásában sajátos szabályok bevezetése volt.²⁰⁸

Az új rendelkezés értelmében árva műnek minősülő építészeti alkotások esetén feltéve, hogy a kérelmező az épület tulajdonosa – az SZTNH engedélye az építészeti alkotás átdolgozására is kiterjed.²⁰⁹ Az új szabályozással a jogalkotó igyekezett egy egyensúlyi helyzetet létrehozni a szerzői jogosultak és a szellemi alkotások tulajdonosának érdekei

²⁰³ 138/2014. (IV. 30.) Korm. rendelet az árva mű felhasználásának részletes szabályairól.

²⁰⁴ KISS i.m. 65.

²⁰⁵ A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának tájékoztatója az építészeti művek árva műként történő felhasználásával kapcsolatban, elérhető: <https://tinyurl.hu/1sqI>

²⁰⁶ Uo., valamint KISS. i.m. 65.

²⁰⁷ 2018.évi CXXXIV. törvény egyes törvényeknek az építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre és azok terveire vonatkozó szerzői jogi szabályozással összefüggő módosításáról

²⁰⁸ GYERTYÁNFY (szerk.) i.m. 303.

²⁰⁹ KISS i.m. 65.

között.²¹⁰ További módosításként került bevezetésre, hogy az engedély indokolt esetben kérelemre egy alkalommal az eredeti engedély időtartamával, de legfeljebb öt évvel meghosszabbítható. Erre azért volt szükség, mivel az építészeti alkotás tervének átdolgozásától az épület megvalósításáig az általános szabályok szerinti ötéves felhasználási időkorlát nem biztos, hogy elegendő.²¹¹ Az említett módosítással a jogalkotó voltaképpen korlátozza a szerzők jogait bizonyos szinten, mely visszavezethető a mű felhasználásához fűződő társadalmi érdekekre.²¹²

Lényeges azonban kiemelni, hogy a szerző a polgári jogi alapelvekkel összhangban, az adott helyzetben általában elvárhatóan eljárva kérelmezheti a szerzősége tényének feltüntetését a megfelelő nyilvántartásba. Amennyiben a jogosultkutatás eredményeként tisztázódik, hogy voltaképpen ő tekinthető a szerzői jogok jogosultjának, továbbiakban lehetősége lesz az építészeti alkotás felhasználására vonatkozó engedélyt megadni, vagy megtagadni.²¹³

Fontos továbbá megemlíteni az is, hogy az Szjt. bevezette az Árvamű irányelv 4. cikkében szabályozást nyert kölcsönös elismerési elvet. Ennek köszönhetően az irányelv rendelkezéseivel összhangban bármely Európai Gazdasági Térség valamely más tagállamban árva műnek minősített mű - Magyarországon is árva műnek tekintendő.²¹⁴

²¹⁰ GÁTS Andrea: Fordulóponton az építészeti alkotások szerzői joga, MEK Jogalap,2019,3. elérhető: <https://tinyurl.hu/eK2y>

²¹¹ KISS i.m. 65.

²¹² PETKÓ Mihály: Az „árva” művek szabályozásáról. *Magyar Jog*, 2011/3. 175.

²¹³ Uo.

²¹⁴ Szjt. 41/H. § , Az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól szóló, 2012. október 25-i 2012/28/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv

2.4.5. Az Építészeti Szerzői Jogi Nyilvántartás

Az építészeti alkotásokat érintő szerzői vagyoni jogokról 2019. december 31-től az Építészeti Szerzői Jogi Nyilvántartásban lehet információt kapni. A Lechner Tudásközpont által működtetett adatbázis nyilvántartja az említett időponttól az építészeti-műszaki tervdokumentációkra és az ezek alapján megalkotott épületekre vonatkozó szerzői vagyoni jogokat. Az Építészeti Szerzői Jogi Nyilvántartás (ÉSZJNY) az Országos Építésügyi Nyilvántartás (OÉNY) keretén belül működik és az Építési Törvény megfelelő rendelkezéseivel összhangban van. Létrehozása nagyban megkönnyíti a tájékozódást a szerzői jogi védelem alá eső építészeti jogosultak adatairól, ami hozzájárul ahhoz, hogy az építésügyi beruházások szerzői jogviták nélkül jöjjenek létre az építésügyi kritériumoknak megfelelően.²¹⁵

2020. január 1-jétől aláírt tervezési szerződések esetében az építtetőt és a tervezőt kötelezettség terheli, hogy közös nyilatkozatban a Nyilvántartásnak átnyújtsák az építészeti-műszaki dokumentációkhoz, illetve az ezek szerint megépült építményhez kapcsolódó szerzői vagyoni jogok tulajdonosának vagy tulajdonosainak adatait. Az előírt kötelezettség azonban szerzői vagyoni jogosultságot nem keletkeztet. Az adatbázis továbbá lehetővé teszi azt is, hogy visszamenőlegesen is lehessen önkéntesen nyilatkozni a szerzői jogi jogosultságról. Ugyanis az olyan építészeti alkotások tekintetében, melyek 2019. december 31-ét megelőzően alkottak meg, bármely szerzői jogi jogosult nyilatkozhat a fennálló szerzői vagyoni jogi jogosultságáról, továbbá arról is, ha tudomása van arról, hogy az említett jogosultság más személyt illet meg. A nyilatkozathoz elengedhetetlen a dokumentumok megléte, mellyel valószínűsíteni tudja a szerzői vagyoni joga fennállását.²¹⁶

A Nyilvántartás létrehozásának és működtetésének részletszabályait a 2020. július 4. napján hatályba lépett Építészeti Szerzői Jogi Nyilvántartásról szóló 8/2020. (VI.26.) MvM rendelet határozza meg pontosan. A Lechner Tudásközpont a szerzői vagyoni jogokra vonatkozó adatokat közzéteszi a honlapján, valamint az e-epites.hu honlapon, mellyel felhívja az esetleges kifogások bejelentésére azokat a személyeket, akiket érinthet szerzői jogilag a nyilvántartásba tétel. Az ÉSZJNY adatai nyilvánosak és bárki elérheti, megismerheti elektronikus azonosítást követően.²¹⁷

²¹⁵ PESTI Monika: Elindult az építészeti szerzői jogok nyilvántartási rendszere (lechnerkozpont.hu), elérhető: <https://tinyurl.hu/bBi2>

²¹⁶ KISS i.m. 69.

²¹⁷ Uo.69-70.

2.4.6.A munkaviszonyban alkotott építészeti művek

Ahogy már korábbi fejezetben részletezésre került, az alkotót a mű létrejöttétől kezdve megilletnek szerzői jogok és ezek csak az Szjt.-ben meghatározott esetekben szállnak át egyik szerzőről a másikra.²¹⁸ A vagyoni jogok törvény erejénél fogva történő átszállásáról három esetben beszélhetünk:

a, együttesen létrehozott művek (Szjt. 6. § (1) bekezdés)

b, öröklés esetén, az örökösre történő átszállás (Szjt.9. § (4) bekezdés)

c, munkaviszonyból fakadó kötelezettségként megalkotott művek esetében, a munkáltatóra történő átszállás.²¹⁹

Az építészeti alkotások számottevő része-mint már korábban utaltam rá-munkaviszonyból fakadó kötelezettségként megalkotott mű. A munkaviszonyban létrehozott művek esetén a tervező egy szervezet vagy egy építész tervezőiroda keretei között végez alkotótevékenységet.²²⁰ Más a helyzet, ha a tervező önállóan, munkaviszony keretein kívül végzi a tevékenységét, ekkor szerzői jogát maga szerzi és gyakorolja. A tervező egyéni vállalkozóként végzett tevékenysége önálló szerzői védelemben részesül.²²¹

A munkaviszonyban létrehozott művekkel kapcsolatban felmerülő egyik legvitatottabb kérdés a munkakör, valamint a munkáltató utasítási jogkörének terjedelme.²²² Annak a kérdése, hogy mi tartozik a tervező munkaviszonyból folyó kötelezettségeihez, a munkaszerződésből, a munkaköri leírásokból vagy a kollektív szerződések rendelkezéseiből nyerhet megállapítást.²²³ Az SZJSZT 09/2004. számú szakvéleménye megállapította, amennyiben kétség merülne fel arra vonatkozóan, hogy a szerző munkaköri kötelezettsége volt-e a mű megalkotása, akkor a munkáltató terhére esik a bizonyítás hiánya.²²⁴

Az Szjt. 30 § (1) bekezdése kimondja, hogy, *„eltérő megállapodás hiányában a mű átadásával a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg, ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége.”*²²⁵

²¹⁸ Szjt. 9. § (3)-(6) bekezdések.

²¹⁹ BARTA (2018) i.m. 410.

²²⁰ LEGEZA (2014) i.m. 108.

²²¹ CSÉCSY i.m. 48.

²²² LEGEZA Dénes: A munkaviszonyban létrehozott művek joggyakorlata napjainkban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 121.évf.,3.szám,2016.augusztus. 102.

²²³ CSILLAG GYÖRGY: *Az építészeti alkotások szerzői jogi oltalma*. Építésügyi Tájékoztató Központ, Budapest, 1987.152

²²⁴ SZJSZT 09/2004.

²²⁵ Szjt. 30 § (1) bekezdés.

A vagyoni jogok átszállása a gyakorlatban azt jelenti, hogy a vagyoni jogok tartalmát képező valamennyi felhasználási módra vonatkozó felhasználási jogot a munkáltató szerzi meg, továbbá az említett jogot a munkáltató tovább is adhatja felhasználási szerződéssel harmadik személy számára.²²⁶ Tehát, ha munkaviszonyból fakadó kötelezettség a tervek megalkotása, akkor a munkáltató szerzi meg az elkészített és átadott tervekhez fűződő vagyoni jogokat, és a munkavállaló munkabére tartalmazza a szerzői jogdíjakat is.²²⁷ Ettől fogva a munkavállaló szerző a vagyoni jogokat nem is gyakorolhatja.²²⁸ Azonban a szerzőnek megfelelő díjazás jár, ha felhasználásra a munkáltató másnak engedélyt ad, illetőleg a vagyoni jogokat átruházza.²²⁹

A szerzői művek létrehozására irányuló munkaszerződés egy sajátos vegyes szerződésnek tekinthető, amely tartalmazza a munkaviszonyban alkotott mű felhasználására vonatkozó elemeket is.²³⁰

Az Szjt. 30. § (1) bekezdése lehetőséget enged a tervező-munkavállaló és a munkáltató számára, hogy külön megállapodásban eltérjenek a törvény rendelkezéseitől és korlátozhatják a munkáltatót megillető felhasználási jogot vagy, ki is zárhatják a vagyoni jogok átszállását a munkáltatóra.²³¹ Előfordulhat az is, hogy a felek csak a jogok egy részének átszállását rögzítik, bizonyos jogok a szerzőnél maradnak. Az átadás folyamatánál lényeges követelmény, hogy a művet a munkáltatónál bevett szokás szerint adják át, közlésre alkalmas állapotban. Azonban fontos megjegyezni, hogy a számítógépen készített tervművek, látványtervek, részletek a munkáltató tulajdonában lévő számítógépre mentése nem minősül átadásnak.²³² Megemlítené ugyanakkor, hogy az átadás csak munkajogi alapon követelhető és nem a szerzői jog alapján.²³³

A fentebbi fejezetben kifejtett átdolgozási jog vonatkozásában továbbá fontos az SZJSZT 35/2002. számú ügyében foglalt szakvéleményt is megemlíteni, miszerint külön kikötés nélkül is megilleti a munkáltatót az átdolgozás joga, törvény erejénél fogva.

²²⁶ BARTA (2018) i.m. 410.

²²⁷ Uo. 412.

²²⁸ Uo. 410.

²²⁹ Szjt. 30. § (3) bekezdés.

²³⁰ BAKOS i.m. 39.

²³¹ BARTA (2018) i.m. 413.

²³² HEPP Nóra, FEJESNÉ Lőrincz Anna: *Szerzői jog*. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2012. 21.

²³³ VIZKELETI Edit: *Szerzői jog és tulajdonjog ütközése építészeti alkotások esetén*, Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2014.199.

Az engedélyezést igénylő megváltoztatáshoz, mely az építészeti alkotást és terveit érinti, a munkáltató hozzájárulása szükséges.²³⁴

Lényeges azt is megjegyezni, hogy szerző a munkaviszonyban alkotott építészeti művek esetében csak a vagyoni jogokat ruházza át, a személyhez fűződő jogok továbbra is megilletik, viszont korlátozott terjedelemben. Ahogy már említettem korábban, tervezőt a munkaviszonyban alkotott művek esetén is megilleti a név feltüntetésének a joga, viszont mellőzheti is abban az esetben, ha a munkáltató jelentős mértékben megváltoztatja a művet oly módon, amellyel a szerző nem ért egyet. Ekkor a mű integritásához fűződő jog csak korlátozottan érvényesül.²³⁵ Amennyiben a szerző a mű visszavonására irányuló nyilatkozatot tesz, a név feltüntetése kötelezően mellőzendő.²³⁶ A BH2016.306. szerint a munkáltató felperest, mint a munkaviszonyban létrehozott mű vonatkozásában a szerzői vagyoni jogok jogosultját sem illeti meg a szerző személyhez fűződő jogai védelme érdekében az igényérvényesítési jogosultság.²³⁷

A vagyoni jogok vonatkozásában a munkáltató jogszerzését erősíti, hogy az építészeti alkotások és műszaki létesítmények tervei többnyire olyan együttesen létrehozott művek, amelyeket nagyobb alkotói csoportok hoztak létre, így nem lehet pontosan meghatározni a közreműködő szerzők egyéni hozzájárulását. Az Szjt. kimondja, hogy az együttesen létrehozott művek esetében a szerzői jog azt a természetes vagy jogi személyt illeti meg, aki a mű létrehozását kezdeményezte és irányította, és aki azt saját nevében hozta nyilvánosságra.²³⁸

Összességében megállapítható, hogy három feltétel beteljesülésére van szükség ahhoz, hogy a munkáltatót megillessen a jogszerzés. A munkaviszony fennállása, mely alapján a szerző kötelezettsége az építészeti-műszaki tervek megalkotása, az említett tervek átadása a munkáltató részére, továbbá fontos, hogy ne álljon fenn a felek között a törvény ismertetett rendelkezéseitől eltérő írásbeli megállapodás.²³⁹

A munkaviszony megszűnése a munkáltató által megszerzett jogok gyakorlására nincs hatással, tehát változatlan körülmények között megilleti.²⁴⁰ Azonban a munkáltató személyében bekövetkezett jogutódlás esetében a vagyoni jogok a jogutódra szállnak és az

²³⁴ SZJSZT 35/2002.

²³⁵ CSÉCSY i.m. 49.

²³⁶ Szjt. 30. § (5) bekezdés.

²³⁷ BH2016.306.

²³⁸ KISS i.m.59. , Szjt. 6. §

²³⁹ BARTA (2018) i.m. 411.

²⁴⁰ Uo.

jogosult a jogelőd által kötött felhasználási szerződésben foglaltak szerint a művet felhasználni vagy a jogot továbbadni. A munkáltató jogutód nélküli megszűnése esetén a még fennálló védelmi idő hátralévő tartamára a terveken fennálló felhasználási jog az SZJSZT 2/2005. számú szakvéleménye alapján ún. *uratlan vagyoni jogköteggé* válik. Ugyanis a már egyszer elidegenített vagyoni jog nem szállhat vissza a szerző személyére. Ekkor tehát a vagyon uratlanná válik, a terveken birtokbavétellel bárki tulajdonjogot szerezhet.²⁴¹ Pontosabban csak szerezhetne, hiszen figyelemmel kell lenni a Ptk. vonatkozó rendelkezésére²⁴², miszerint a fennmaradó vagyont a vagyoni hozzájárulás arányában kell felosztani a tagok, illetve részvényesek között. Abban az esetben, ha a megszűnő társaság állami tulajdonban volt, a vagyonelemek az államra szállnak, melyeket, mint jogosult ruházhat át az újonnan alapított gazdasági társaságra.²⁴³ Azonban az említett külön írásbeli megállapodásban a felek arról is megegyezhetnek, hogy a munkáltató jogutód nélküli megszűnése esetén a munkáltatót megillető vagyoni jogok a szerzőt illetik meg.²⁴⁴

2.4.7. Nemzeti Tervvagyon

Az építészeti szerzői jogi szabályozás módosításával a II. világháború és a rendszerváltozás közötti állami finanszírozású építészeti-műszaki dokumentációk szerzői vagyoni jogai egy helyre kerültek. A 2019. január 1-jén hatályba lépett *az egyes törvényeknek az építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre és azok terveire vonatkozó szerzői jogi szabályozással összefüggő módosításáról szóló 2018. évi CXXXIV. törvény*, melynek értelmében a volt állami tervezővállalatok többsége által készített tervek és az ezzel összefüggő jogok a Magyar Állam vagyonkezelésbe kerültek. Ennek köszönhetően az átépítés vagy bővítés esetén a felhasználási engedély jogszerű rendezése világosabbá vált.²⁴⁵

Az említett törvény bevezette a nemzeti tervvagyon fogalmát, mely az Étv. 2. § 41.²⁴⁶ pontja értelmében: „*az építészeti alkotásoknak az állam és az önkormányzat tulajdonába tartozó építészeti-műszaki dokumentációi – a honvédelmi, katonai, valamint nemzetbiztonsági*

²⁴¹ LEGEZA (2014) i.m.120., SZJSZT 2/2005.

²⁴² 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 3:48. §

²⁴³ LEGEZA (2014) i.m.121.

²⁴⁴ BARTA (2018) i.m. 413.

²⁴⁵ dr. HARTMANN Zsófia-dr. OLÁH Róbert: Az építészeti szerzői jogi szabályozás a jogérvényesítés tükrében, Tudományos és műszaki tájékoztatás, *Könyvtár-és információtudományi Szakfolyóirat*, 2021.,725–729, 725. elérhető: <https://tinyurl.hu/YemG>

²⁴⁶ Étv. 2. § 41.pontja.

célú és rendeltetésű építményeket érintő építészeti-műszaki dokumentációk kivételével –, valamint az azok vonatkozásában az államot és az önkormányzatot” a mindenkori szerzői jogi szabályozás alapján megillető szerzői vagyoni jogok összességét jelenti.

A jogszabálmódosítás hatálybalépését követően a nemzeti tervvagyon részét képező építészeti dokumentációk tekintetében a szerzői vagyoni jogokat a Lechner Nonprofit Kft. gyakorolja. A szerzői vagyoni jogosulttá a Lechner Tudásközpont vált és abban az esetben, ha e terveket szeretné valaki felhasználni, a felhasználásra a Lechner Nonprofit Kft. ad engedélyt. Ide tartozik a nemzeti tervvagyon körébe tartozó épület vonatkozásában, ha beruházás, bővítés valamint az átépítés válik szükségessé.²⁴⁷

Amennyiben az állami vagy tanácsi, önkormányzati tulajdonban lévő tervezővállalatok jogutód nélkül megszűnnek és nincs így jogosultja az ezek keretében megalkotott építészeti-műszaki dokumentációhoz kapcsolódó szerzői felhasználási vagy vagyoni jogoknak, akkor ez esetben az említett jogok a nemzeti vagyon részeként az államot illetik meg.²⁴⁸ Továbbá szintén a nemzeti tervvagyon részeként az államot illeti meg a jogutódlással megszűnt állami vagy tanácsi tulajdonú tervezővállalatokban létrehozott építészeti-műszaki dokumentációkhoz és az azok alapján kivitelezett épületekhez fűződő felhasználási vagy vagyoni jog, kivéve, ha kétséget kizáróan igazolható, hogy az állam a jogutódnak azt kifejezetten átadta.²⁴⁹

²⁴⁷Nemzeti tervvagyon |Lechner Tudásközpont (lechnerkozpont.hu), elérhető: <https://tinyurl.hu/2H96>

²⁴⁸Étv. 55/A. §. FALUDI Gábor: A nemzeti tervvagyon szerzői jogi kérdései (JK, 2019/7-8., 327-336. o.) | Szakcikk Adatbázis (szakcikkadatbázis.hu), elérhető: <https://tinyurl.hu/U46H>

²⁴⁹Étv. 55/B. §, Uo.

3.Zárógondolatok

Elmondható, hogy a dolgozatomban ismertetett építészeti alkotások a szerzői jogi védelem alatt álló művek speciális csoportjához tartoznak, hiszen mind a megvalósított épület, mind annak terve oltalomban részesül.²⁵⁰

A szerzői jogi védelemben részesülésnek azonban feltétele az egyéni, eredeti jelleg megléte, melynek megítélése azonban sokszor nehézséget okozhat egy adott épület, valamint annak terve vonatkozásában, ezért mindenképpen ennek vizsgálódásával kell kezdeni a gondolatmenetünket. Továbbá annak a kérdése sem lehet egyértelmű a laikusok számára, hogy kiket illetnek meg a szerzői jog által biztosított vagyoni jogok és ezek felhasználásáért kitől is kell engedélyt kérni. A vagyoni jogok közül az átdolgozással kapcsolatban merülnek fel legtöbbször jogviták, hiszen előfordul, hogy az épület tulajdonosainak eszébe sem jut, hogy esetleg a tervezőtől engedélyt kéne kérni átépítéssel illetve lebontással kapcsolatban. Utóbbiak sérthetik a szerző személyhez fűződő jogai közül különösen a mű integritásához fűződő jogát, ezért elengedhetetlen az érdekek összemérése. Megvizsgáltam hogyan minősül szerzői jogilag a megrendelő, kivitelező, valamint a munkavállaló-munkáltató szerzői jogi helyzete egy-egy építészeti terv valamint építészeti alkotás vonatkozásában, választ adva arra, hogy kit is tekinthetünk ilyenkor szerzőnek. Az idő múlásával többek között a féltve őrzött műemlékeink is veszélybe kerülhetnek, gondozás hiányában pusztulásnak indulhatnak. Fontos szerzői jogi vonatkozása van ilyen esetben a rekonstrukciós tervek szerzői jogi megítélésének, melyek megválaszolására a közelmúltban megtörtént események alapján igyekeztem választ adni. A szerzői jog korlátozásaként megjelenő szabad felhasználás eseteinek szemügyre vételével megtudhatjuk, hogy mikor nem kell engedélyt kérnünk a szerzőtől, illetve mikor díjtalan annak a felhasználása.

Dolgozatomban a Testület számos szakvéleményeit, valamint a bírói döntéseket is felhasználtam az Szjt. rendelkezésein túlmenően, hogy minél inkább gyakorlati példákon keresztül is szemléltessem az építészeti alkotásokkal kapcsolatban felmerülő jogi problémákat.

Az utóbbi években jelentős változások következtek be az építészeti művekkel kapcsolatos szerzői jogi szabályoz tekintetében, ezért dolgozatomban fontosnak tartottam, hogy kitérjek a közelmúltban történt változásokra is.

²⁵⁰ BAKOS Kitti – NÓTÁRI Tamás: Adalékok a szerzői jog nemzetközi és hazai fejlődéstörténetéhez. *De iurisprudentia et iurepublico* V. évfolyam, 2011/4. szám 112.

4.Forrásjegyzék

Felhasznált irodalom

BAKOS Kitti: *Az építészeti alkotások szerzői jogi felhasználása*, In: HOMOKI Nagy Mária (szerk.): FORUM Acta Universitatis Szegediensis, Szeged, 2011.

BAKOS Kitti- NÓTÁRI Tamás: *Az építészeti alkotások szerzői jogi védelmének fejlődéstörténete*. *Magyar Jog*, 2011/9.

BAKOS Kitti- NÓTÁRI Tamás: *Szellemi tulajdon-építészeti alkotás*. Lectum Kiadó, Szeged, 2011.

BAKOS Kitti – NÓTÁRI Tamás: *Adalékok a szerzői jog nemzetközi és hazai fejlődéstörténetéhez*. *De iurisprudentia et iurepublico* V. évfolyam, 2011/4. szám

BARTA Judit: *Építészeti alkotások szerzői jogi védelme és a gazdasági reklámozás némely összefüggései megtörtént esetek kapcsán*, *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 6.évf.6.szám.2011.december.

BARTA Judit: *Szerzői jogok átruházhatóságának elméleti és gyakorlati kérdései, különös tekintettel az építészeti alkotásokra és azok terveire*. In: ERIK, ŠTENPIEN-MISKOLCZI BODNÁR Péter (szerk.) *A tulajdonátruházás összehasonlító kereskedelmi és üzleti jogi kérdései*. KRE ÁJK, Budapest, 2015.

BARTA Judit: *Az építészeti és műszaki alkotások és terveiket érintő egyes szerzői jogi kérdések a 21. századi Magyarországon*. *Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies*, 2017/2.

BARTA Judit: *A tervezői tevékenység komplex bemutatása, valamint az építészeti, műszaki alkotások és terveik szerzői jogvédelme*, Patrocinium , Budapest, 2018.

BARTA Judit: *A szerzői jogok, közelebbről az építészeti és műszaki alkotásokhoz*, *Miskolci Jogi Szemle*, 2019/2.

BARTA Judit: *Az építészeti alkotások és építészeti tervek nemzetközi szerzői jogvédelme, valamint annak magyar jogi reflexiói*. In: Csák Csilla- Barzó Tímea- Bielov Dmytro Mykolaiovych- Buletsa Sibilla Bohdanivna (szerk.): *Modern researches: progress of the legislation of ukraine and experience of the european union, Collective monograph, Part I*. Miskolc, Hungary 2020.

- BERNÁRD Aurél- TÍMÁR István (szerk.): *A szerzői jog kézikönyve*. KJK., Budapest, 1973.
- BODÓ Gergely: A mű integritásának sérelme építészeti aspektusban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 109.évf.,4.szám,2004.augusztus
- CSÉCSY György: *A szellemi alkotások joga*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2007.
- CSILLAG GYÖRGY: *Az építészeti alkotások szerzői jogi oltalma*. Építésügyi Tájékoztató Központ, Budapest, 1987.
- FALUDI Gábor: *A felhasználási szerződés*. KJK, Budapest,1999.
- FALUDI Gábor: Az építészeti művek a Szerzői Jogi Szakértő Testület gyakorlatban In: LEGEZA Dénes (szerk.) : *A szerzői jog gyakorlati kérdései. Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből (2010–2013.) fennállásának 130. évfordulója alkalmából*. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest,2014.
- GRAD-GYENGE Anikó (szerk.) : *Kézikönyv a szerzői jogok érvényesítéséhez*. Budapest, ProArt, 2017.
- GRAD-GYENGE Anikó: *Egy modern szerzői jog*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019.
- GRAD-GYENGE Anikó: *Az építészet szerzői jogi kérdései. Szerzői jogi útmutató az építészeti gyakorlat számára*, Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet, 2021., Műhelytanulmányok III. évfolyam/1.
- GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest,2020.
- HARKAI István: Rekonstruált műemlékek szerzői jogi aspektusból. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 11. évf., 2016.december
- HARKAI István: Az átdolgozás problematikája építészeti alkotások esetén a szerzői jogban. Scientia Publishing House, *Acta Universitatis Sapientiae, Legal Studies*, 2017, Vol.6 (2).
- HEPP Nóra, FEJESNÉ Lőrincz Anna: *Szerzői jog*. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2012.
- KISS Zoltán Károly: *A vizuális művészetek és a jog, 2. Az építészet, a fotóművészet és az alkalmazott művészetek jogi szabályozása*, Nemzeti Média-és Hírközlési Hatóság Médiatanács- Médiatudományi Intézet 2021.

LEGEZA Dénes István: "Segítsük az árvákat": útmutató az árva művek egyes felhasználásaihoz. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*. 7. évf. 5. szám, 2012.

LEGEZA Dénes: Egy paragrafus margójára – adalékok a munkaviszonyban létrehozott művek szabályozásához. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 9. (119.) évf. 2. sz., 2014/2.

LEGEZA Dénes: A munkaviszonyban létrehozott művek joggyakorlata napjainkban. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 121. évf., 3. szám, 2016. augusztus

LEGEZA Dénes (szerk.) : *Szerzői jog mindenkinek*, Budapest: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2017.

LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv: *Polgári Jog Szerzői Jog és Iparjogvédelem*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2017.

PETKÓ Mihály: Az „árva” művek szabályozásáról. *Magyar Jog*, 2011/3.

POGÁCSÁS Anett: *Különbözőség az egységben. A szerzői jogi szabályozás differenciálódásának hatása a jogterület szerepére és hatékonyságára*, Pázmány Press, Budapest, 2017.

SÁPI Edit: Mennyire egységes a mű egységének védelme? *Miskolci Jogi Szemle* 2020/1.

SÁPI Edit: A szerzői jog sokoldalúsága-a szabályozás mögött rejlő igények a szerzők és a társadalom oldalán, *Multidiszciplináris Tudományok*, Miskolc, 2021/2.

TATTAY Levente- POGÁCSÁS Anett- UJHELYI Dávid: *Szellemi alkotások joga*. Pázmány Press, Budapest, 2020.

VIZKELETI Edit: *Szerzői jog és tulajdonjog ütközése építészeti alkotások esetén*, Szeged, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2014.

Internetes források

BOTOS Judith: Királynék vára, várak királynéja - a Diósgyőri vár (epiteszforum.hu) elérhető: <https://tinyurl.hu/44E4>

GÁSPÁR Ibolya: Diósgyőr: ragyogás és újjászületés - Diósgyőr: ragyogás és újjászületés Archeologia , elérhető: <https://tinyurl.hu/VPFg>

dr. FODOR Klaudia: NO PHOTO! Az építészeti fotózás jogi kérdései (epiteszforum.hu), elérhető: <https://tinyurl.hu/kJr6>

A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának tájékoztatója az építészeti művek árva műként történő felhasználásával kapcsolatban, elérhető: <https://tinyurl.hu/1sqI>

PESTI Monika: Elindult az építészeti szerzői jogok nyilvántartási rendszere (lechnerkozpont.hu) , elérhető: <https://tinyurl.hu/bBi2>

Nemzeti tervvagyon | Lechner Tudásközpont (lechnerkozpont.hu), elérhető: <https://tinyurl.hu/2H96>

dr. HARTMANN Zsófia-dr. OLÁH Róbert: Az építészeti szerzői jogi szabályozás a jogérvényesítés tükrében, Tudományos és műszaki tájékoztatás, *Könyvtár-és információtudományi Szakfolyóirat*,2021. elérhető: <https://tinyurl.hu/YemG>

FALUDI Gábor: A nemzeti tervvagyon szerzői jogi kérdései, *Jogtudományi Közlöny*, 2019/7-8., Szakcikk Adatbázis (szakcikkadatbazis.hu),elérhető: <https://tinyurl.hu/U46H>

GÁTS Andrea: Fordulóponton az építészeti alkotások szerzői joga, MEK Jogalap,2019, elérhető: <https://tinyurl.hu/eK2y>

Joggyakorlat

BDT2006.1300.

BDT2006. 1319

BDT2006. 1499

BDT. 2008.1756.

BDT2010. 2329

BH1980.332.

BH2005. 143.

BH2005. 427.

BH2016.306.

Kúria Pfv.20.683/2017/8.

Legfelsőbb Bíróság Pf.IV.22.275/1998/10.

Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

SZJSZT 28/2001. (Építészeti látványtervek szerzői jogi védelme)

SZJSZT 38/2001. (Épület átalakítása során felmerülő egyes szerzői jogi kérdések)

SZJSZT 27/2002. (Műszaki tervdokumentáció szerzői jogi megítélése az építésügyi hatósági engedélyezési eljárásban)

SZJSZT 28/2002. (Koromszállító jármű és terveinek szerzői jogi védelme)

SZJSZT 35/2002. (Kórház tervdokumentációjának átdolgozása)

SZJSZT 11/2003. (Építési engedélyezési tervek szerzői jogi védelme)

SZJSZT 09/2004. (A mű szolgálati jellegének; a szerző és előadóművész személyhez fűződő jogai megsértésének megállapítása)

SZJSZT 13/2004. (A képzőművészeti, fotóművészeti, iparművészeti, ipari tervezőművészeti és építészeti alkotások, műszaki létesítmények szabad felhasználása)

SZJSZT 26/2004. (Építészeti látványtervek szerzői jogi oltalma és felhasználása)

SZJSZT 2/2005. Szerzői felhasználási jogok sorsa gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnése esetén

SZJSZT 4/2005. (Műszaki létesítmény terveinek felhasználása)

SZJSZT 18/2005. (Olimpiai Központ tanulmánytervezet szerzői)

SZJSZT 1/2006. (Építészeti mű átépítése)

SZJSZT 25/2007/02. (Szerzői minőség jogi megítélése, tervezői és kivitelezői tevékenység viszonya)

SZJSZT 09/2008/1. (Építészeti mű szerzői jogának megsértése)

SZJSZT 06/2010. (Homlokzati terv szerzői jogi védelme)

SZJSZT 15/2010. (Építészeti alkotás engedélyezési tervének felhasználása kivitelezési terv elkészítésére és a felhasználási engedély terjedelme támogatási szerződés részét képező általános szerződési feltételek alapján)

SZJSZT 3/2011. (Beépítési és vázlat terv egyéni eredeti jellege és felhasználása)

SZJSZT 03/2017. (Építészeti terv engedély nélküli felhasználása)

Jogforrások

Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény

1999.évi LXXVI. törvény a szerzői jogról

A szerzői jogról szóló 1969.évi III. törvény (rSzt.)

1921. évi LIV. törvénycikk a szerzői jogról

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

Az Európai Parlament és Tanács 2001.május 22-i 2001/29/EK irányelve az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/28/EU Irányelve (2012.október 25.) az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól

Az árva mű felhasználásának részletes szabályairól szóló 138/2014. (IV.30.) Korm.rendelet

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény

2018.évi CXXXIV. törvény egyes törvényeknek az építészeti alkotásokra, műszaki létesítményekre és azok terveire vonatkozó szerzői jogi szabályozással összefüggő módosításáról

266/2013. (VII. 11.) Korm. rendelet az építésügyi és az építésüggyel összefüggő szakmagyakorlási tevékenységekről

312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról

2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről

8/2020. (VI. 26.) MvM rendelet az Építészeti Szerzői Jogi Nyilvántartásról

Egyéb

Magyar Építész Kamara Etikai-fegyelmi szabályzata

Hallgatói nyilatkozat

Alulírott (név) VARGA VIRÁG ADRIENN (Neptun kód) Y8NRZU
 kijelentem, hogy a POLGÁRI JOGI Tanszékhez készült,
AZ ÉPÍTÉSZETI ALKOTÁSOK SZERZŐI JOGI MEGKÖZELÍTÉSE - KÜLÖNÖSTEKINTETTEL A VAGYONI JOGOKKAL
KAPCSOLATBAN FELMERÜLŐ KÉRDÉSEKRE
 című szakdolgozat (osztatlan és MA képzésben diplomamunka) kizárólagosan saját
 szellemi termékem, elkészítéséhez csak az abban feltüntetett forrásokat, és csak a
 feltüntetett mértékben használtam, a dolgozatnak és a feltöltéshez szükséges
 adataimnak az MTA SZTAKI által fejlesztett KOPI plágiumkeresőbe való
 feltöltéséhez, a rendszeren belüli nyilvánossá tételéhez és átfogó ellenőrzéséhez
 hozzájárultam.
 A dolgozatot korábban más szakdolgozatként (diplomamunkaként) nem nyújtottam
 be.

Budapest, 2023. 03. 28.

.....
 (a hallgató aláírása)

Témavezetői nyilatkozat

Alulírott témavezető (név) DR. POGÁCSÁS ANETT kijelentem,
 hogy a dolgozat MTA SZTAKI által fejlesztett KOPI plágiumkeresőbe való feltöltése
 és azzal történt ellenőrzése megtörtént, a fent megjelölt hallgató fentiek szerinti
 szakdolgozata (osztatlan és MA képzésben diplomamunkája) benyújtásra alkalmas.

Budapest, 2023. 03. 28.

.....
 (a témavezető aláírása)